

Celia – Näkövammaisten kirjasto

Toimintakertomus 2008

118. toimintavuosi

Sisällysluettelo

1	Johdon katsaus toimintaan	4
2	Vaikuttavuus	6
3	Toiminnallinen tehokkuus	
3.1	Toiminnan taloudellisuus	11
3.2	Toiminnan tuottavuus	12
3.3	Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus	13
4	Tuotokset ja laadunhallinta	
4.1.	Oppimateriaalipalvelut	
4.1.1.	Suoritteiden määrät ja tuotetut julkishyödykkeet	14
4.1.2.	Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu	16
4.2	Kirjastopalvelut	
4.2.1	Suoritteiden määrät ja tuotetut julkishyödykkeet	17
4.2.2	Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu	20
4.3	Asiantuntijatoiminta ja kansainvälinen toiminta	24
4.4	Hallinto sekä yhteiset teknologiat ja kehittäminen	27
5	Henkisten voimavarojen ylläpito ja kehittäminen	28
6	Tilinpäätösanalyysi	31
7	Sisäisen valvonnan arviointi ja vahvistuslausuma	32
Liitteet		
	Liite 1: Braille-neuvottelukunnan toimintakertomus 2008	33
	Liite 2: Celia-kirjaston organisaatio 31.12.2008	35
	Liite 3: Johtokunnan jäsenet	36
Taulukot		
	Kirjastopalveluiden asiakkaat ja palveluiden käyttö 2008	37
	Oppikirjapalveluiden asiakkaat ja palveluiden käyttö 2008	38
	Palveluiden kehittyminen	39
	Kirjahankinnat kirjakokoelmaan 2008	40
	Kirjakokoelma 31.12.2008	41
	Kirjakokoelman kehittyminen	42
	Kirjaston oma kirjatuoanto 2008	43
	Kirjatuoanto 1999 – 2008	44

Toimintakertomus on hyväksytty Celia – Näkövammaisten kirjaston johtokunnan kokouksessa 5.3.2009.

Toiminta-ajatus

Celia – Näkövammaisten kirjaston toiminta-ajatuksena on luoda maamme näkövammaisille ja muille lukemisesteisille mahdollisuus tiedonsaantiin, opiskeluun, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen ja virkistykseen tuottamalla ja tarjoamalla käyttöön asiakkaiden tarpeet huomioon ottavaa erityisaineistoa ja asiantuntijapalveluja.

Visio

Celia on johtava palvelukeskus, joka tarjoaa saavutettavia tuotteita ja palveluja näkövammaisille ja lukemisesteisille henkilöille tavoitteena kansalaisten tasa-arvo kirjallisuuden ja tiedon saannissa.

Tavoitteena on parantaa palveluiden saatavuutta, laatua ja tehokkuutta digitaalisen kirjaston keinoin ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Digitaalinen kirjasto käsittää digitaaliset tuotteet, monikanavaisen palvelumallin ja uudet jakelukanavat, kuten verkkopalvelut.

Kohderyhmä

Celia – Näkövammaisten kirjasto palvelee kaikkia lukemisesteisiä, kuten sokeita, heikkonäköisiä, kuurosokeita, afaatikkoja, kehitysvammaisia, lihastautia sairastavia ja lukihäiriöisiä. Näkövammaisia arvioidaan olevan Suomessa 80 000 ja muihin vammaisryhmiin kuuluvia vähintään sama määrä.

Toimintatapa

Celia – Näkövammaisten kirjasto on opetusministeriön hallinnonalaan kuuluva valtion laitos, jonka toiminnasta on säädetty lailla 638/96 ja asetuksella 639/96. Tekijänoikeuslaki ohjaa kirjaston ääni-, piste- ja muuta kirjatuloantaa. Celia – Näkövammaisten kirjasto on merkittävin ääni- ja pistekirjojen tuottaja ja valmistaja Suomessa.

Kirjaston toiminta on valtakunnallista. Kirjasto toimii myös ääni- ja pistekirjojen valtakunnallisena keskuskirjastona, josta myös muut kirjastot voivat lainata kirjoja lukemisesteisille asiakkailleen.

Celia – Näkövammaisten kirjaston yhteydessä toimii Braille-neuvottelukunta, joka on pistekirjoituksen ja näkövammaisten oppimateriaalien asiantuntijaelin. Neuvottelukunnan tehtävistä on säädetty Näkövammaisten kirjaston asetuksessa 639/96.

Arvot

Asiakaslähtöisyys

Arvostamme asiakkaitamme ja otamme palveluissamme ja niiden kehittämisessä huomioon heidän tarpeensa.

Palvelemme asiakkaitamme luotettavasti ja tehokkaasti.

Toimiva työyhteisö

Otamme vastuun omasta työstämme ja arvostamme toisiamme ja toistemme työtehtäviä.

Teemme yhteistyötä toistemme kanssa toimien innostavasti, kannustavasti, avoimesti ja joustavasti.

Toimimme tuloksellisesti hyödyntäen voimavarat parhaalla mahdollisella tavalla.

Asiantuntevuus

Teemme työmme ammattitaitoisesti ja asiantuntevasti.

Haluamme oppia uutta, seurata aikaamme ja kehittyä työssämme ja toiminnassamme.

Olemme aktiivisessa vuorovaikutuksessa sidosryhmiemme kanssa.

1 Johdon katsaus toimintaan

Tuloksesta tulokseen - palkinnosta palkintoon

Celia-kirjasto teki jälleen hyvän tuloksen, mikä on seurausta pitkäjänteisestä ja suunnitelmallisesta työstä kirjaston palveluiden parantamiseksi. Saavutusten putki on kestänyt jo kolme vuotta.

Hyvät tulokset on huomattu myös ulkomailla. Axiell Libraries nimitti Celia-kirjaston vuoden digitaaliseksi kirjastoksi usean maan kirjastojen joukosta. Myös kirjaston asiakkaat ovat huomanneet hyvät palvelumme. Tuoreessa asiakastytytyväisyyskyselyssä kirjastopalvelut saivat arvosanan 4,42 ja oppi-kirjapalvelut arvosanan 4,0. Tunnustukset kannustavat kirjastoa jatkamaan hyvää työtä edelleen.

Kirjaston palveluiden käyttö lisääntyi 21 %, ja oppikirjoja ostettiin 47 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Tällaisiin nousuihin olemme jo tottuneet, mutta niiden eteen olemme myös tehneet työtä. Kasvu ei olisi ollut mahdollista ilman uusia asiakkaita ja asiakashankintaa. Kasvu ei olisi ollut mahdollista, jos prosessit olisivat takkuilleet ja olleet tehottomia tai jos kirjastolla ei olisi ollut riittävästi kirjoja tarjolla. Kasvu ei olisi ollut mahdollista ilman tavoitteisiin sitoutunutta henkilökuntaa. Kasvu ei olisi ollut mahdollista ilman rahaa.

Kirjastolla on potentiaalisia asiakkaita ainakin 40 000. Vaikka kirjaston asiakasmäärä on lisääntynyt merkittävästi kolmen vuoden aikana ja saamme uusia asiakkaita vuosittain 2 500, olemme silti tavoittaneet vasta osan niistä henkilöistä, jotka saattaisivat tarvita kirjaston palveluja. Celiällä riittää työtä palveluidensa vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Kirjaston määrärahakehitys alenee merkittävästi seuraavien vuosien aikana. Vuonna 2011 määräraha putoaa vuoden 2005 tasolle. Samanaikaisesti kirjaston palvelujen käyttö on kolminkertaistunut ja kustannukset nousseet.

Miten selviämme tästä haasteesta ilman palvelutason voimakasta alentamista, siihen emme vielä ole löytäneet vastausta. Miten voimme turvata palvelut myös uusille asiakkaille, ei vain nykyisille asiakkaille? Tarvitsemme uuden tuottavuushankkeen, mutta tarvitsemme myös rahaa. Celian palvelut ylläpitävät tasa-arvoa ja vähentävät syrjäytymistä.

Kiitän Celia-kirjaston henkilökuntaa, esimiehiä ja kirjaston johtokuntaa onnistuneesta vuodesta.

Marketta Ryömä
Kirjastonjohtaja
marketta.ryoma@celialib.fi

Avaintulokset 2008

	2008	2007	Muutos -07/08
Käyttö			
Kauno- ja tietokirjallisuuslainat	825 764	683 400	21 %
Oppikirjatoimitukset	6 250	4 170	50 %
Asiakkaat			
Kirjastopalveluiden asiakkaat ¹⁾	11 829	10 190	16 %
Oppikirjapalveluiden asiakkaat ²⁾	839	1 264	
Kirjatuotanto ja -hankinta			
Kirjatuotanto ³⁾			
Kauno- ja tietokirjallisuus, nimekettä	1 575	1 339	18 %
Oppikirjat, nimekettä	622	630	-1 %
Kirjatuotanto yhteensä	2 197	1 969	12 %
Kirjahankinta ⁴⁾			
- kaupalliset markkinat/vaihdot/lahjoitukset	214	165	30 %
Kirjatuotanto ja -hankinta yhteensä	2 411	2 134	13 %
Henkilöstö yhteensä, josta			
- vakituiset ja määräaikaiset (htv)	61,81	64,83	-5 %
- työllisyysvaroin palkatut (htv)	61,81	63,98	-5 %
	-	0,85	
Toimintamenot (1000 €)			
Kirjaston toimintamenomomentti	7 890	5 913	33 %
- josta postimaksujen osuus	352	529	-33 %
Muut rahoituslähteet valtion budjetista	25	150	-83 %

1) Lainausoikeuttaan käyttäneet asiakkaat

2) Aineistoa ostaneita asiakkaita oli 791 ja aineistoa lainanneita 48. Luvut eivät ole vertailukelpoisia edellisten vuosien lukujen kanssa.

3) Itse tehdyt ja muualla teetetyt kirjat

4) Valmiina hankitut kirjat

2 Vaikuttavuus

Näkövammaisten kirjaston toiminnan yhteiskunnallisena tavoitteena on kansalaisten tasa-arvo kirjallisuuden saannissa sekä koulunkäynnissä ja opiskelussa. Kirjasto toteuttaa omalta osaltaan opetusministeriön tavoitteita tasa-arvoisten ja saavutettavien koulutus- ja kirjastopalveluiden järjestämiseksi.

Kirjasto toteuttaa yhteiskunnallista vaikuttavuustavoitettaan ensisijaisesti perustoimintansa - kirjatutannon ja kirjallisuuden käyttöön välittämisen - kautta. Kirjasto ylläpitää saavutettavaa kirjatarjontaa sekä tuottaa erityisaineistoja, joita se välittää asiakaskuntansa käyttöön lainaamalla, myymällä, verkoteitse tai yleisten kirjastojen välityksellä.

Kirjasto toimii myös alansa asiantuntijalaitoksena, kirjaston asiantuntijatyöllä on saavutettavuuden edistämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa selkeä yhteiskunnallinen ulottuvuus. Kirjaston asiantuntijatoiminta on kuitenkin suppeata voimavarojen ohjautuessa ydintoiminnan hoitamiseen ja kehittämiseen.

Näkövammaisten kirjaston - niin kuin muidenkin kirjastojen - palveluiden yhteiskunnallista arvoa, vaikutusta, merkitystä ja hyötyä pystytään arvioimaan vain osittain kirjastojen keräämien tilastollisten tietojen avulla. Erilaisten tutkimusten ja selvitysten mukaan kirjastopalveluiden yhteiskunnallinen vaikutus ilmenee ainakin seuraavilla alueilla:

- parantunut elämisen laatu ja mahdollisuus nauttia kulttuurista ja taiteesta
- tasa-arvoinen ja maksuton pääsy tietoon
- yksilöiden ja kansan sivistystason, koulutustason ja oppimisen kehittyminen
- parempi menestyminen opiskelussa, tutkimuksessa ja ammatinharjoittamisessa
- muutokset ihmisten tietojen ja taitojen tasossa, asenteissa ja käytöksissä
- omaehtoisen toiminnan vahvistuminen
- luovuuden ja innovatiivisuuden vahvistuminen
- syrjäytymisen väheneminen ja parempi sosiaalinen sopeutuminen
- julkisen informaation perillemeno

Edellä kuvattua yhteiskunnallista vaikuttavuutta ei tavanomaisen vuositilastoinnin avulla ole mahdollista arvioida.

Strategiset vaikuttavuustavoitteet

Näkövammaisten kirjastolla on kolme pitkän tähtäyksen strategista vaikuttavuustavoitetta, jotka ovat:

- Näkövammaiset ja muut lukemisesteiset koululaiset ja opiskelijat saavat tarvitsemansa oppimateriaalin.
- Näkövammaisten ja lukemisesteisten kirjallisuuden ja tiedon tarpeeseen vastataan.
- Näkövammaisten ja lukemisesteisten tiedon saannin edellytykset ja palveluiden saatavuus paranee.

Miten hyvin kirjasto yhteiskunnallisten tavoitteiden toteuttamisessa on onnistunut, on sidoksissa kirjaston palvelukykyyn suhteessa potentiaaliseen asiakaskuntaan ja asiakkaiden tarpeisiin.

Strategisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumista kuvataan ohessa neljän vuoden aikajänteellä, sillä yhden vuoden tarkastelu ei riitä kuvaamaan vaikuttavuustavoitteiden toteutumista. Vertailuvuodeksi on valittu vuosi 2005, jolloin digitaalisen kirjaston palveluja ei vielä ollut käynnistetty.

1) Näkövammaiset ja lukemisesteiset henkilöt saavat tarvitsemansa oppimateriaalin

Näkövammaiset ja lukemisesteiset koululaiset käyvät koulua pääsääntöisesti oman kunnan peruskoulussa tai lukiossa ja jatkavat niistä toisen tai kolmannen asteen oppilaitoksiin. Erityiskoulut ja -oppilaitokset tukevat tätä pääväylää.

Näkövammaisten kirjaston tehtävänä on mahdollistaa lukemisesteisten koulunkäynti ja opiskelu tuottamalla koulunkäynnissä ja opiskelussa tarvittavat oppikirjat saavutettavaan muotoon: äänikirjoiksi, pistekirjoiksi tai elektronisiksi kirjoiksi. Kirjaston palvelut ovat peruskoulu- ja toiselle asteelle maksullisia, korkea-asteelle maksuttomia.

Oppikirjapalvelujen yhteiskunnallista vaikuttavuutta voidaan arvioida seuraavien tunnuslukujen valossa:

- oppikirjapalveluja käyttävien määrä suhteessa potentiaaliseen asiakaskuntaan
- kirjaston vuosittain tuottamien oppikirjojen määrä suhteessa Suomessa julkaistuihin oppikirjoihin
- oppikirjapalveluiden käyttö ja sen kehittyminen
- palvelun laatu ja asiakastyytyväisyys

Palvelua käyttävien määrä ja palvelujen käyttö

Perus- ja toisella asteella opiskelee erityisopetuksessa kaikkiaan n. 46 000 lasta tai nuorta. Heistä kielen kehityksen häiriöistä (dysfasiasta) johtuvia oppimisen vaikeuksia on 8 900 oppilaalla. Osa-aikaisessa erityisopetuksessa on puolestaan 54 700 oppilasta, joilla on luku- ja kirjoitushäiriö (Lähde: Tilastokeskus). Luku heijastelee sen asiakaskunnan laajuutta, jolla voisi olla tarvetta oppikirjapalveluille.

Korkea-asteella opiskelevien lukemisesteisten määrästä kirjastolla ei ole tietoa. Ruotsissa kerättyjen tilastojen mukaan maassa on noin 5 500 lukemisesteistä korkeakouluopiskelijaa, joista näkövammaisia n. 4 %. Suomeen suhteutettuna lukemisesteisiä korkeakouluopiskelijoita olisi Suomessa 2 750 henkilöä.

Kirjasto arvioi, että ääni- ja pistekirjoja tarvitsevien määrä on edellä mainittuja lukumääriä pienempi eli noin 5 000 ihmistä, joista 500 on näkövammaisia henkilöitä ja 4 500 muita lukemisesteisiä.

Kirjastolla ei ole tiedossa, kuinka suurta osaa edellä mainitusta 5 000 ihmisestä kirjasto palvelee, sillä oppikirjoja tilaavat useimmiten oppilaitokset, eivät koululaiset itse. Kirjasto on kuitenkin tavoittanut vasta pienen osan lukemisesteisistä koululaisista ja opiskelijoista.

Koska kirjasto ei voi arvioida palvelun vaikuttavuutta asiakasmäärän kehityksellä, on ainoa keino arvioida vaikuttavuutta oppikirjatoimitusten määrällä. Näin mitattuna oppikirjapalveluiden vaikuttavuus on lisääntynyt merkittävästi viimeisten vuosien aikana. Oppikirjatoimitusten määrä on lisääntynyt yli puolella vuodesta 2005. Samalla tuotettujen kirjojen käyttöaste on lisääntynyt. Oppikirjapalveluiden asiakastytyväisyyden arvosana oli 4,0 vuonna 2008 (asteikolla 1-5).

Tuotettujen oppikirjojen määrä suhteessa Suomessa julkaistuihin oppikirjoihin

Suomessa julkaistiin 764 oppikirjanimekettä (ns. uutuusnimekkeet) vuonna 2007. Kirjasto tuotti saavutettavaan muotoon 622 nimekettä. Luvut eivät ole vertailukelpoisia, sillä kirjaston tuotanto sisältää myös ulkomailla julkaistuja oppikirjoja sekä uudet painokset.

Oppikirjojen uustuotanto on säilynyt samalla tasolla vuodesta 2005.

Kirjasto on tuottanut uudet oppikirjat tilausten perusteella. Peruskoulun ja lukion oppikirjoista kirjasto on tuottanut saavutettavaan muotoon lähes kaikki oppikirjat lukuun ottamatta ruotsinkielisiä oppikirjoja. Toisen asteen ammatillisten oppilaitosten oppikirjoista kirjasto on tuottanut osan. Korkea-asteen oppikirjoista kirjasto on tuottanut tutkintovaatimuksissa olevat oppikirjat näkövammaisten tarpeisiin.

Kirjasto arvioi palvelunsa tason näkövammaisille peruskoululaisille ja toisen asteen opiskelijoille varsin hyväksi, kun otetaan huomioon, että kirjasto valmistaa monia saman oppiaineen kirjasarjoja ja valmistaa samasta kirjanimekkeestä erilaisia versioita (äänikirja, pistekirja, elektroninen kirja).

Kirjasto arvioi palvelun tason näkövammaisille korkeakouluopiskelijoille melko hyväksi, vaikka kirjasto ei voi sitoutua valmistamaan kaikkia opiskelussa tarvittavia kirjoja, vaan ainoastaan tutkintovaatimuksissa olevat tenttikirjat. Voimavarojen mukaan kirjasto valmistaa myös muita opiskelussa, esim. opinäytetyön tekemisessä, tarvittavia kirjoja.

Kirjasto arvioi palvelunsa tason lukivaikeuksisille peruskoululaisille ja toisen asteen opiskelijoille melko hyväksi. Palveluja lukivaikeuksisille on parannettu jatkuvasti. Lukivaikeuksisten tarpeisiin on ollut mahdollista ostaa kokoelmassa olevia Daisy-oppikirjoja vuodesta 2006 lähtien. Uustuotantotilauksia on voitu tehdä lukivaikeuksisille lukiolaisille syksystä 2008 ja lukivaikeuksisille peruskoululaisille vuodesta 2009 lähtien. Toisen asteen ammatillista opiskelua varten kirjasto tuottaa vuoden 2009 aikana eniten kysytyjä kirjoja, jolloin palvelu ammatillisissa oppilaitoksissa opiskeleville paranee.

Lukivaikeuksisten korkeakouluopiskelijoiden kohdalla palvelun taso säilyi ennallaan 2008 ja oli huonoin verrattuna edellä mainittuihin asiakasryhmiin. Kirjasto tuottaa edelleen uusia korkeakoulukirjoja vain näkövammaisten tarpeisiin, joskin lukivaikeuksisten on mahdollista lainata näitä kirjoja. Kirjasto kehittää yhteistyötä korkeakoulukirjastojen kanssa kaiken saavutettavassa muodossa olevan aineiston saattamiseksi lukemisesteisten käyttöön.

2) Näkövammaisten ja lukemisesteisten kirjallisuuden ja tiedon tarpeeseen vastataan

Näkövammaisten kirjasto toimii valtakunnallisena kirjastona palvellen eri puolella Suomea asuvia asiakkaita. Suurin osa asiakkaista on henkilöasiakkaita, mutta kirjastolla on myös laitosasiakkaita, kuten yleisiä kirjastoja, vanhain- ja päiväkoteja. Lainaustpalvelut ovat maksuttomia. Kirjastopalveluja varten kirjasto tuottaa kauno- ja tietokirjallisuutta saavutettavaan muotoon, ylläpitää kirjakokoelmaa ja lainaa siitä kirjoja. Lainaustpalvelun rinnalla kirjasto tarjoaa pienimuotoista oheis-/lisäarvopalvelua, joista merkittävin on lasten satutunnit.

Kirjastopalvelujen yhteiskunnallista vaikuttavuutta voidaan arvioida seuraavien tunnuslukujen valossa:

- kirjaston palveluja käyttävien henkilöiden määrä suhteessa potentiaaliseen asiakaskuntaan
- kirjatarjonnan määrä
- kirjaston vuosittain tuottamien saavutettavien kirjojen määrä suhteessa Suomessa julkaistavaan kirjallisuuteen
- kirjaston palveluiden käyttö ja sen kehittyminen
- palvelun laatu ja asiakastyytyväisyys

Palvelua käyttävien määrä ja palvelujen käyttö

Kirjasto arvioi, että ääni- ja pistekirjoja tarvitsevia on noin 40 000, mikä on vajaan prosentin verran väestöstä. Potentiaalisessa asiakaskunnassa on runsaasti heikkonäköisiä ikäihmisiä sekä lukivaikeuksisia ihmisiä.

Kirjaston asiakkaiden määrä on lisääntynyt 41 % vuodesta 2006 ja oli 11 830 asiakasta vuoden 2008 lopussa (lainausoikeuttaan käyttäneet asiakkaat). Uusien asiakkaiden määrä on kaksinkertaistunut vuodesta 2005 ja oli 2 450 uutta asiakasta viime vuonna. Todellisuudessa kirjaston palveluja käyttäviä on jonkin verran enemmän kuin 11 900, sillä Celia-kirjaston palvelut ovat käytettävissä myös yleisten kirjastojen kautta.

Kirjaston asiakasmäärä on kasvanut merkittävästi viimeisen kolmen vuoden aikana, vaikuttavuus asiakasmäärällä mitattuna on siten lisääntynyt. Kirjasto on silti tavoittanut vasta osan niistä henkilöistä, jotka saattaisivat tarvita kirjaston palveluja.

Asiakasmäärää nopeammin on kasvanut palvelun käyttö. Lainaus on lisääntynyt 137 % vuodesta 2005. Viime vuonna lainattiin 825 760 kirjaa. Palveluiden käytöllä mitattuna kirjaston yhteiskunnallinen vaikuttavuus on lisääntynyt eniten.

Asiakastyytyväisyyden arvosana oli 4,42 vuonna 2008 (asteikolla 1-5).

Kirjatuotannon määrä suhteessa Suomessa julkaistuun kirjallisuuteen

Suomessa julkaistaan vuosittain noin 4 000 uutuusnimekettä kauno- ja yleistä tietokirjallisuutta mukaan luettuna lasten- ja nuortenkirjat.

Vuodesta 2005 lähtien kirjasto on tuottanut saavutettavaan muotoon (ääni-, piste- tai elektroniseksi kirjaksi) yhä suuremman osan yleisestä kirjallisuudesta. Kun vuonna 2005 prosenttiosuus oli 36 %, oli prosenttiosuus 41% vuonna 2008.

Uustuotannon määrä oli 1 575 kirjaa vuonna 2008. Kaikki tuotetut kirjat eivät kuitenkaan ole eri nimekkeitä, koska samasta nimekkeestä voidaan tehdä erilaisia versioita asiakastarpeiden mukaan. Kun verrataan pelkkää äänikirjatuotantoa (1 033 nimekettä) Suomessa julkaistavaan yleiseen kirjallisuuteen, on prosenttiosuus 26 %.

Kirjatarjonnan laajuuteen vaikuttaa myös kirjaston mahdollisuudet saattaa vanha analoginen kirjakoelma digitaaliseen muotoon. Kirjastolla on käytettävissä määräraha kokoelman digitointiin ja digitointi suoritetaan loppuun vuoden 2009 kuluessa.

Uustuotannon kasvu ja kokoelman digitointi ovat mahdollistaneet vaikuttavuuden lisäämisen kirjatarjonnan avulla. Kirjatarjonnan taso on pohjoismaittain tarkasteltuna varsin hyvä.

3) Näkövammaisten ja lukemisesteisten tiedon saannin edellytykset ja palveluiden saatavuus paranee

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden näkökulmasta huomionarvoista on se kehittämistoiminta, jota kirjasto toteuttaa omien palveluidensa parantamiseksi ja siten yhteiskunnallisen vaikuttavuuden lisäämiseksi, sekä asiantuntijatyö, jolla kirjasto edistää saavutettavuutta yhteiskunnassa ja kansainvälisesti. Tätä toimintaa on kuvattu toimintakertomuksen muissa luvuissa. Vuonna 2008 vahvistettiin mm. kansainvälistä yhteistyötä.

Kirjastonjohtaja Marketta Ryömä ja kirjastonhoitaja Elina Kilpiö vastaanottivat Axiellin tunnustuksen. (Kuva: Magnus Bergström)

3 Toiminnallinen tehokkuus

3.1. Toiminnan taloudellisuus

Kustannukset ja tuottavuus 2008

Yksikkökustannukset €¹⁾

Palvelut	2004	2005	2006	2007	2008
Oppikirjatoimituksen keskihinta	297,27	284,07	338,02	286,48	297,59
Kirjalainan keskihinta	14,23	13,37	9,45	6,62	6,80

¹⁾ Sisältävät kirjatutannon ja -hankinnan kustannukset sekä osuuden hallinto- ja tukitoimintojen kustannuksista. Yksikkökustannukset on laskettu nimellisarvoisina.

Oma kirjatutanto	2004	2005	2006	2007	2008
Äänikirja	916,78	763,75	996,27	677,28	- ¹⁾
Piste- ja elektroninen kirja	1 011,57	914,05	873,06	907,14	- ¹⁾
Piste- ja elektroninen oppikirja	1 453,33	1 543,44	1 651,62	1 457,54	- ¹⁾
Tehdyn kirjan keskihinta	1 042,00	901,00	944,00	850,00	746,00

¹⁾ Tietoa ei vuodelta 2008 ole saatavissa

Toiminnan taloudellisuutta seurataan palvelusuoritteiden keskihinnoilla ja niiden kehityksellä.

Kirjalainan hinta nousi toimintakertomusvuonna 3 % (6,80 euroa/2008 ja 6,62 euroa/2007) ja oppimateriaalitoimituksen hinta 4 % (297,59 euroa/2008 ja 286,48 euroa/2007). Kustannusten marginaalinen nousu johtuu kasvaneista toimintaan kohdistuneista digitoinneista, jotka jaksottuivat vuodelle 2008. Kustannusten kasvusta huolimatta kirjalainan hinta on selvästi alhaisempi kuin vuosina 2004 – 2006. Lainamäärät jatkoivat kertomusvuonna kasvuaan 21 % ja oppikirjatoimitusten volyyymi kasvoi 50 % (6250 kpl/2008 ja 4170 kpl/2007). Kasvu pystyttiin tuottamaan ja yksikkökustannus stabiloimaan melkein edellisen vuoden tasolle vuonna 2006 alkaneella digitalisointihankkeella sekä tuolloin uudistetulla palvelukonseptilla.

Daisy-äänikirja on lähdössä asiakkaalle. (Kuva: Veikko Somerpuro)

3.2. Toiminnan tuottavuus

Yhteenvedo toimintamenoista, kustannuksista ja henkilöstöresursseista tulosalueittain 2008

Tulosalue	Menot yht. €	Josta palkat ¹⁾ €	Henkilötövuodet
Oppimateriaalipalvelut	1 859 933	780 962	21,4
Kirjastopalvelut	5 612 679	1 452 394	39,7
Asiantuntijatoiminta	64 260	26 059	0,7
Investoinnit, brutto	353 229	-	-
Hallinto- ja tukipalvelut (tulosalueen kustannukset on vyörytetty muille tulosalueille)	-	-	-
Kustannukset yhteensä - 08	7 890 101	2 259 415	61,8
Kustannukset yhteensä - 07	6 063 095	2 045 653	64,8

¹⁾ virka- ja työsuhdepalkat

Hallinnon ja tukitoimintojen osuus oli 9,9 % (10,4% vuonna 2007). Niihin kuuluivat toiminnan yleinen ohjaus ja suunnittelu, talous- ja henkilöstöhallinto, viestintä, henkilöstön kehittäminen sekä ATK-tuki.

Henkilöstötyövuodet alenivat (5 %) tuottavuustavoitteiden mukaisesti ollen 61,81 htv:tä (64,83 htv/2007). Henkilöstökustannukset olivat 2 706 178,05 euroa, ja ne sisältävät kirjatutannon freelance-pohjaisia palkkioita sivukuluineen 438 608,57 euroa eli 16,20 % henkilöstökuluista.

Kirjasto osallistuu Tilastokeskuksen tuottavuustilastointiin. Vuoden 2008 tuottavuustiedot julkaistaan keväällä 2009.

Koskettelukirjan tekeminen on luovaa käsityötä. (Kuva: Veikko Somerpuro)

3.3. Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma 2008 Julkisoikeudelliset suoritteet

TUOTOT	Vuosi 2008	Vuosi 2007	Vuosi 2006	Vuosi 2005	Vuosi 2004
Maksullisen toiminnan tuotot	115 523	73 438	68 745	27 817	28 998
	115 523	73 438	68 745	27 817	28 998
KUSTANNUKSET					
maksullisen toiminnan erilliskustannukset					
aineet, tarvikkeet ja tavarat	45 284	37 651	6 322	32 923	29 963
henkilöstökustannukset	445 148	403 792	552 669	406 298	355 370
vuokrat	82 874	49 390	44 268	31 754	37 090
palveluiden ostot	72 761	53 292	14 429	39 637	11 139
	646 067	544 125	679 688	510 612	433 562
KÄYTTÖJÄÄMÄ	530 543	470 687	610 943	482 795	404 564
maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista					
tukitoimintojen kustannukset	93 737	111 315	86 524	65 205	50 727
poistot	0	0	15 960	10 312	692
korot	0	0	2 087	1233	21
osuus yhteiskustannuksista	93 737	111 315	104 571	76 750	51 440
Kokonaiskustannukset yhteensä	739 804	655 440	784 259	587 362	485 002
ALIJÄÄMÄ	624 281	582 002	715 514	559 545	456 004
Käytetty hintatuki	0	0	430 000	434 000	216 000
ALIJÄÄMÄ HINTATUEN JÄLKEEN	624 281	582 002	285 514	125 545	240 004

Laskelma perustuu sisäiseen kustannuslaskentaan ja jatkuvaan työajan seurantaan.

Seurattavat osa-alueet ovat: oppikirjatilaukset ja siihen liittyvä asiakaspalvelu, piste- ja elektronisten sekä kohokuva-aineistojen tuottaminen, kirjapainotyö ja äänikirjojen tuottaminen omassa äänittä-mössä.

4 Tuotokset ja laadunhallinta

4.1. Oppimateriaalipalvelut

4.1.1. Suoritteiden määrät ja tuotetut julkishyödykkeet

Oppikirjojen tuottaminen

Oppikirjoja on perinteisesti tuotettu vain tilauksesta, joten uustuotannon määrä riippuu kysynnästä ja vaihtelee näin vuosittain. Tuottamispäätös on tehty, jos tilaajana on ollut näkövammaisen asiakas. Muut lukemisesteiset ovat voineet ostaa tai lainata jo valmiina olevasta kokoelmasta.

Uusien, vaikeasti näkövammaisille ja sokeille tuotettavien pistekirjojen määrä pysyy verraten samana vuodesta toiseen. Elektronisten kirjojen ja erityisesti digitaalisten äänikirjojen määrä vaihtelee runsaammin, koska käyttäjäkunta on laajempi.

Vuoden aikana tapahtunut asiakaskunnan rakennemuutos käy ilmi tehdystä asiakastytyväisyyskyselystä. Loppuvuonna 2008 toteutettuun kyselyyn vastanneista lukemisesteen syy oli 46,9 prosentilla näkövamma ja 56,4 prosentilla lukivaikeus. Syyskuusta 2008 alkaen lukioasteella opiskelevat lukivaikeuksiset ovat voineet tilata uustuotantoa.

Vuodelle 2008 asetettu tavoite oli tuottaa yhteensä 600 uutta piste-, elektronista- ja äänikirjaa oppikirjakokoelmiin. Tavoite ylittyi. Tulos oli 622 kirjaa (+ 3,7 %).

Eniten uusia oppikirjoja tuotettiin äänikirjoiksi eli 247 kirjaa, mikä on vajaat 20 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Kokonaan uutena tuotteena asiakkaille tarjottiin yhdistelmäkirjaa, joka sisältää koneäänellä luetun tekstin lisäksi myös painetun tekstin. Näitä kirjoja tuotettiin 34. Kaiken kaikkiaan ääntä (luonnollinen puhe/koneääni) sisältäviä kirjoja tuotettiin siis 281.

Pistekirjojen määrä pysyi lähes samalla tasolla kuin edellisenä vuonna: 164 pistekirjaa (166). Elektronisina tuotettiin 177 kirjaa (159). Yli kymmenen prosentin kasvun taustalla on muutaman korkeakouluopiskelijan tarvitsemat Celian kokoelmista puuttuneet kirjat.

Vuoden 2008 loppuun voimassa olleen maksuperustepäätöksen (1236/2006) mukaan perusopetukseen kuuluvan äänikirjan hinta oli 35 euroa ja pistekirjan hinta 46 euroa. Lukio-opiskelijat ja keskiasteen tutkintoja suorittavat opiskelijat kustantavat itse oppikirjansa ja heille sekä piste-, elektroninen- että äänikirja maksaa 18 euroa.

Oppikirjojen toimitustyö tapahtuu virkatyönä, mutta osia tuotannosta teetetään ulkopuolisilla freelance-työntekijöillä. Kirjatuotannossa on vuoden aikana selvitetty uusia tapoja tuottaa kirjoja siten, että manuaaliselta ja mekaaniselta työltä jäisi enemmän aikaa sisällön tuottamiseen. Eri kirjamuotojen, piste-,

elektronisten- ja äänikirjojen, pohjaksi tarvittavan DTBook-tiedoston valmistamiseksi vuoden loppupuolella yhteistyökumppanina on testattu intialaista yritystä.

Piste- ja elektronisten kirjojen tiedostojen tuotantoa hankittiin 22:lta kirjaston ulkopuoliselta työntekijältä. Myös äänioppikirjojen lukeminen tapahtuu pääosin kotityönä. Studiotyönä tehdään lähestulkoon yksinomaan kirjastopalvelujen tilauksesta kauno- ja tietokirjallisuutta. Freelance-lukijoina toimi 54 henkilöä.

Oppikirjapalvelut – tuotetut nimekkeet

	2008	2007	2006	2005	07/08
Äänikirjat	247	305	212	291	- 19 %
Yhdistelmäkirjat	34	-	-	-	-
Pistekirjat	164	166	168	180	+ 0,6 %
Elektroniset kirjat	177	159	150	150	+ 11 %
Yhteensä	622	630	530	621	- 1,3 %

Vaikuttavuus

3 606 myytyä oppikirjaa (+ 47 %)
2 644 lainattua oppikirjaa (+ 55 %)

Oppikirjojen käyttöön välittäminen. Vaikuttavuus

Oppikirjatoimitusten määrä kasvoi 50 prosenttia edellisvuodesta ja oli 6 250 (4170). Luku sisältää sekä myytyjä että lainattuja kirjat. Perusopetuksen, lukio-opetuksen ja muun toisen asteen oppikirjojen myynti kasvoi 47 prosentilla vuodesta 2007 ja oli 3606.

Myynnistä suurin osa oli peruskoulun oppimateriaaleja - 2858 toimitusta. Lukion oppimateriaaleja toimitettiin 705. Loput olivat ammatillista kirjallisuutta, jota toimitettiin toiselle asteelle. Myynnin kasvu kertoo siitä, että myyntikokoelma on melko kattava ja vastaa kohtuullisen hyvin kysyntään siitäkin huolimatta, että uustuotannon tilaamisessa on ollut rajoituksia. Myynnistä pistekirjoja oli 564 (507), mikä on 6 145 (4 838) sidosta.

Korkeakouluasiakkaille kirjat toimitettiin edelleen lainausperiaatteella. Kirjalainoja toimitettiin asiakkaille 2644 (1710, +55 %). Lainamäärien kasvuun on osaltaan vaikuttanut se, että oppikirjakokoelmaan on digitoitu analogisesta aineistosta yli tuhat kysytyintä nimekettä.

Aineistoja lainanneita korkeakouluopiskelijoita oli yhteensä 48 (50), mutta lainausten määrä osoittaa, että myös muut kirjaston asiakkaat ovat osoittaneet kiinnostustaan oppikirjakokoelman kirjoihin. Perustutkinnon suorittamiseen tarvittavien oppikirjojen lisäksi Celia on tuottanut materiaaleja myös jatko-opintoihin.

Verkkokauppa Oppari avautui 1.3.2008. Sen välityksellä kirjoja on hankkinut 791 asiakasta, joista osa on kouluja ja osa yksityishenkilöitä. Koska asiakkaina on myös kouluja, jotka tilaavat oppimateriaaleja useille oppilaille, kirjoja käyttävien asiakkaiden tarkkaa määrää on vaikea arvioida.

Myytäviä peruskoulun ja lukion piste-, elektronisia- ja äänikirjoja on yli 2 600 kirjaa. Lainakokoelmaan kuuluu lähes 2 400 kirjaa. Lainakokoelmaa täydennettiin uusien äänitysten lisäksi digitoimalla asiakkaiden kysynnän mukaan analogiseen kokoelmaan kuuluneita kirjoja ulkopuolisen yrityksen voimin.

Oppimateriaalipalvelut esitteli palveluita ja tuotteita tammikuussa 2008 Helsingin Messukeskuksessa järjestetyillä opetusalan Educa-messuilla, jossa tuote-esittelyjen lisäksi kampanjoitiin maaliskuussa avatun verkkokaupan puolesta (www.oppari.fi).

Lisäksi osallistuttiin Niilo Mäki Instituutin järjestämille Hyvä Alku-messuille 4.-5.9.2008 Jyväskylässä. Palveluita esiteltiin myös Kouvolassa järjestetyssä, lähinnä ammattikorkeakoululaisille ja viranomaisille suunnatussa tapahtumassa Pohjola-talolla 7.5.2009.

Kauno- ja tietokirjallisuuden valmistaminen kirjastopalvelut-linjalle

Maksullisen aineiston lisäksi oppimateriaalipalvelut-linja valmistaa piste-, elektronisia- ja äänikirjoja kirjastopalvelut-linjan lainaustoimintaa varten. Kaikkiaan valmistettiin kauno- ja tietokirjallisuutta äänikirjoina 249 nimekettä. Suomen- ja ruotsinkielisten kirjojen lisäksi linja tuotti myös vieraskielistä kaunokirjallisuutta.

Pistekirjojen omakirjalainausta varten oppimateriaalipalveluissa tuotettiin 284 kokonaistiedostoa (212). Elektronisiksi kirjoiksi kauno- ja tietokirjallisuutta valmistettiin 258 nimekettä (221).

4.1.2. Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu

Oppimateriaalipalveluiden palvelumalli uudistettiin ja tiedottamista kehitettiin

Vuoden aikana uudistettiin maksullisten kirjojen palvelumalli. Sähköinen tilauskanava (www.oppari.fi) avattiin 1.3.2008 ja samalla asiakaspalvelu siirtyi merkittävältä osin Comp-Aid Oy:n toteuttamaksi. Asiakkuuden aloittamiseen liittyvät prosessit yksinkertaistettiin ja puhelinpalveluaikoja laajennettiin merkittävästi.

Palvelumalliuudistus otettiin hyvin vastaan ja tiedottamisessa onnistuttiin. Asiakkaat siirtyivät nopeasti sähköiseen tilauskanavaan ja aikaisemmat manuaaliset tilauskäytännöt loppuivat kokonaan. Sähköinen tilaaminen myös paransi merkittävästi toimitusaikoja ja -varmuuksia niin Daisy-, elektronisissa kuin pistekirjoissakin. Voimakkaasta muutoksesta huolimatta asiakastyytyväisyys parani heti. Kouluarvosanana asiakastyytyväisyys oli 8,5.

Tiedottamisprojekti

Uudistuneeseen palvelumalliin nojaten aloitettiin Daisy-äänikirjasta tiedottaminen luki- ja oppimisvaikeuksisille opiskelijoille mittavalla lehti-ilmoituskampanjalla järjestö- ja ammattilehdissä. Lisäksi toteutettiin lukuohjelma-kampanja Daisy-äänikirjojen käyttöönottoa tukemaan. Nämä panostukset tuottivat tulosta - maksullisia oppikirjoja hankittiin 47 % enemmän kuin vuonna 2007. Celian vaikuttavuus ja kyky tukea erilaisia oppijoita oli nyt olennaisesti parempi kuin vuotta aikaisemmin.

Tiedottamista jatketaan voimakkaasti vuonna 2009, jotta tavoitettaisiin palveluun oikeutetut ja siitä hyötyvät opiskelijat. Uudistuneella palvelumallilla on edellytykset vastata kasvun haasteeseen myös vuonna 2009. Pidemmän aikavälin resurssointia arvioitaessa on syytä huomata Celian palveluiden yhteiskunnallisesti kasvava ja tärkeä merkitys nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä. Asiakkaista jo yli puolet on luki- ja oppimisvaikeuksisia nuoria.

Oppimateriaalipalveluiden kehittämisprojektien toteuttamisessa on ollut tukena konsultti Toni Oinonen 2nd Insight Oy:stä.

Oppimateriaalipalveluiden markkinointiin suunniteltiin uutta esitemateriaalia. Toteuttajana oli Design&Advertising GPS Oy.

4.2. Kirjastopalvelut

4.2.1. Suoritteiden määrät ja aikaansaadut hyödykkeet

Kauno- ja tietokirjallisuuden tuottaminen ja hankinta

Kauno- ja tietokirjallisuutta tuotettiin ja hankittiin tavoitteiden mukaisesti

Kirjasto tuotti yhteensä 1 621 kauno- ja tietokirjallisuusnimekettä, joista äänikirjoja oli 1 033, pistekirjoja, -nuotteja ja luetaan yhdessä -kirjoja 318 ja elektronisia kirjoja 270.

Vaihtoina saatiin ruotsin- ja vieraskielisten uutuusien tiedostoja TPB:n (Talboks- och punktskriftsbiblioteket) arkistosta ja vironkielisiä uutuuksia Eesti Pimedatu Raamatukogusta, yhteensä 151 nimekettä. Lahjoituksena saatiin kaksi äänikirjaa. Tekijänoikeussyistä äänikirjoja ei ollut mahdollista ostaa. Kokoelmaan hankittiin tai saatiin lahjoituksena myös 61 uutta koskettelukirjaa.

Kokonaisuudessaan tuotettiin tai hankittiin 1 835 saavutettavaa kirjaa, joista osa on päällekkäisiä nimekkeitä (sama nimeke on tuotettu esimerkiksi ääni- ja pistekirjaksi).

Kauno- ja tietokirjallisuuden käyttöön välittäminen

Uusia asiakkaita tavoitettiin

Kirjastoon 31.12.2008 rekisteröityneiden asiakkaiden määrä oli 15 382. Uusia asiakkaita tavoitettiin 2 454. Asiakkaina olevia kirjastoja ja laitoksia oli 861.

Eri aineistoilla oli lainaajia seuraavasti: äänikirjoilla 11 488, pistekirjoilla tai -nuoteilla 348, elektronisilla kirjoilla 340 ja lasten ja nuorten aineistoilla 1 768 lainaajaa. Kaikki halukkaat äänikirjalainajat ovat saaneet Daisy-kuuntelulaitteen käyttöönsä.

Varastokirjastoon siirrettyjä pistekirjoja oli edelleenkin mahdollista lainata maksuttomasti. Lainoja oli 88. Celia välitti asiakkailleen ääni- ja pistekirjalainoja myös muiden maiden kirjastoista (pääasiassa Ruotsin TPB:stä). Välitys oli kuitenkin pientä, noin 20 kirjaa kuukausittain.

Lainausoikeuttaan käytti vuoden aikana 11 829 asiakasta.

Markkinointia tehostettiin

Asiakashankintaprojektin vuonna 2007 luoma toimintamalli otettiin käyttöön. Uusien asiakkaiden tavoittamiseksi kirjastopalveluita markkinoitiin osallistumalla messuihin ja tapahtumiin sekä vierailamalla 24 eri kohteessa, esimerkiksi Lohjan kirjastossa, Liedon kirjastossa, Kyyti-kirjastojen päivässä Kotkassa, Rutakko-kirjastojen päivässä Iisalmissa, Lahden kaupunginkirjastossa ja maakuntakirjastopäivässä Hämeenlinnassa.

Pienimuotoisten messutapahtumien lisäksi kirjasto osallistui Hyvä Ikä -messuille Tampereella, jossa kirjastonhoitaja Elina Kilpiö piti tietoiskun kirjaston palveluista.

Tilaisuuksiin osallistui yhteensä noin 2 000 henkilöä.

Kirjaston markkinointi-ilmoituksia julkaistiin muutamissa lehdissä. Terveyskeskuksia, sairaaloita ja vanhainkoteja lähestyttiin syys-lokakuussa suoramarkkinoinnin keinoin.

Kirjastossa kävi 109 vierailijaryhmää tutustumassa sekä kirjasto- että oppimateriaalipalveluihin. Ryhmissä oli yhteensä noin 1 200 henkilöä. Lisäksi kirjasto järjesti perinteisen Celyn päivän ja kutsui silloin vanhainkotien ja palvelukeskuksien henkilökuntaa tutustumaan Celiaan.

Annettujen lainojen määrä

Kauno- ja tietokirjallisuuden lainaus kasvoi edelleen

Vuoden aikana lainattiin yhteensä 825 764 kirjaa. Kasvua edellisvuoteen oli 21 %. Kasvu syntyi edelleen jatkuneesta Daisy-äänikirjojen suosiesta, tuotteistetuista palveluista ja tehokkaasta cd-rom-tuotannosta ja jakelusta sekä uusien asiakkaiden aktiivisuudesta. Annettujen lainojen määrä asiakasta kohden oli 54 kirjaa vuodessa.

Lainoista äänikirjalainoja oli 96,5 %, aikuisten pisteaineistojen lainoja 0,2 %, elektronisten kirjojen lainoja 1,1 % ja lasten aineistojen lainoja 2,2 %.

Kauno- ja tietokirjallisuuden tuottaminen ja hankkiminen

Vaikuttavuus

825 764	kirjalainaa (+21 %)
15 382	rekisteröitynyttä lainaajaa (+ 4 %), joista
861	laitosta (-12 %)
11 829	lainausoikeuttaan käyttänyttä asiakasta (+ 16 %)

Tuotantomäärä	2008	2007
Aineiston teettäminen ulkopuolella	718	612
Aineiston valmistaminen kirjastossa	857	727
Kaupalliset markkinat/ vaihdot/lahjoitukset	214	165
Kaikki yhteensä	1 789	1 504

Suomenkielisen äänikirjatuotannon (849 nimekettä) osuus Suomessa vuosittain julkaistavasta yleisestä suomenkielisestä kirjallisuudesta (3 758)

23 %

Suomessa ilmestyneestä 124 ruotsinkielisestä kirjasta on Celiassa tuotettu 15.

Kokonaistuotannon osuus Suomessa vuosittain julkaistavasta yleisestä kirjallisuudesta (3 882 -nim.)

41 %

Vertailuluvun lähde on Suomen kustannusyhdistys ry:n vuositilasto 2007: nimiketuotanto, suomenkieliset uutuudet.

Kun vertailulukuna käytetään Helsingin yliopiston kirjaston tilastoa Suomessa julkaistusta kirjallisuudesta 2007 (n. 11 050 nim.), on osuus 14 %

Kirjakokoelman laajuus

Daisy-äänikirjakokoelmassa 22 660 kirjaa vuoden lopussa

Kaikki äänikirjat olivat vuoden 2008 alusta Daisy-äänikirjoja, koska c-kaseteilla olleet analogiset äänikirjat poistettiin kokoelmasta. Sekä tekstin että äänen sisältäviä yhdistelmäkirjoja oli 28. Pistekirjoja oli 5 659 nimekettä, pistenuotteja 378, luetaan yhdessä -kirjoja 543 ja koskettelukirjoja 595. Elektronisia kirjoja oli 1 707 nimekettä. Kirjakokoelman suuruus vuoden lopussa oli 31 570 kirjaa (osittain päällekkäisinä nimekkeinä).

Daisy-äänikirjakokoelmaa kartutettiin paitsi uustuotannolla ja vaihdoilla (959) myös digitoinneilla (4 737). Digitointi jatkuu vielä vuoden 2009.

Kirjakokoelmaan ei kuulu enää tekijänoikeusyistä Yleisradion kuunnelmia eikä kaupallisten kustantajien tuottamia äänikirjoja. Vanhojen äänikirjojen digitointiluvista neuvoteltiin useaan otteeseen vuoden aikana, mutta lupia ei onnistuttu hankkimaan.

Kirjakokoelmasta tiedotettiin edellisten vuosien tapaan uutuuks- ja kokoelmaluetteloilla. Uutuuksista tiedotettiin näkövammaisalan lehdissä, THP-verkossa ja kirjaston kotisivuilla. Kirjasto julkaisi ensimmäiset vuodenaikaluetelonsa Daisy-muodossa ja postitti ne kaikille äänikirjalainajille. Koko kirjakokoelma on haettavissa ja lainattavissa kirjaston verkkopalvelusta Celianetistä.

4.2.2. Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu

Kirjojen tarjoaminen asiakkaille

Daisy-äänikirjajärjestelmän käyttöönotto vaihe päättyi. Näkövammaisten Keskusliitto ry:n Daisy-kuuntelulaittepalvelu jatkoi kuuntelulaitteiden lainaamista kirjaston asiakkaille. Valtaosa uusista asiakkaista sai kuuntelulaitteen jonottamatta ja aloitti välittömästi sen jälkeen lainaajana kirjastohenkilökunnan suorittaman haastattelun ja alkuopastuksen jälkeen.

Pistekirjojen lainaustapa muuttui omakirjalainaukseksi vuodenvaihteessa 2007/2008. Pistekirjat tulostetaan vihkoiksi, jotka postitetaan asiakkaille kirjeinä. Pistenuotit ja maksulliset oppikirjat ovat edelleenkin kierreselkäisiä ja kovakantisia.

Monikanavainen palvelumalli

Kirjasto on toteuttanut monikanavaisen asiakaslähtöisen palvelumallin. Suurin osa asiakkaista pitää parhaimpana hyödyntää tuotteistettuja palveluita, kuten kuukausipalveluina tarjottavia kirjakerhoja. Lainat niistä lisääntyivät; osuus lainoista oli 67,6 %.

Itsenäiskäyttöisen verkkopalvelun Celianetin kautta lainattujen kirjojen osuus kaikista lainoista oli 7,3 % (60 201).

Kirjaston asiakaspalveluaikoja uudistettiin vuoden alusta. Kirjaston asiakaspalvelu oli auki puhelinpalvelua ja kävijäpalvelua varten päivittäin kello 9-12. Tiistaisin kirjasto oli auki kello 12-17 (kesällä 12-15). Uudet aukioloajat eivät ole vaikuttaneet kävijämääriin.

Kirjastopalveluissa on puhelinpalvelun lisäksi käytettävissä puhepostit ja automaattinen tilausten vastaanotto ympäri vuorokauden.

Kirjastossa aloitettiin äänikirjojen verkkovälityksen kokeilut. NetPlextalk-ohjelmaa kokeiltiin viiden kuukauden ajan ja PratSamin kuunteluohjelmaa ja kuuntelulaitetta parin kuukauden ajan loppuvuodesta. Verkkolainauksen ensimmäisen vuoden lainoja oli 2 019. Verkkopalveluita kehitetään edelleen tulevina vuosina.

Yhteistyö yleisten kirjastojen kanssa

Tavoitteena on ollut ohjata uusia asiakkauksia myös yleisiin kirjastoihin ja kasvattaa niiden kautta lainattujen äänikirjojen määrää. Celian tunnettuus yleisissä kirjastoissa kasvoi, ja kirjastot neuvoivat yleisesti Celian palveluiden ja Daisy-kuuntelulaitteen käytössä. Osassa yleisiä kirjastoja oli kehittyntä kotipalvelua ja aktiivista äänikirjojen käyttöä. Suurin osa asiakkaista valitsi kuitenkin suoran asioinnin Celian kanssa, koska asiointi oli helppoa ja äänikirjat tulivat suoraan kotiin. Tästä johtuen Celian kirjojen lainaus yleisten kirjastojen kautta väheni.

Yleiset kirjastot lainasivat Celian äänikirjoja noin 25 000 kertaa, kun edellisenä vuonna määrä oli vielä 35 000.

Celia markkinoi palveluitaan ja tavoitteli uusia asiakkaita yleisten kirjastojen järjestämissä tapahtumissa (katso tarkemmin kohta Markkinointia tehostettiin, sivu 18).

Myös kirjastojen yhteisissä koulutustilaisuuksissa esiinnyttiin. Kirjastonhoitaja Elina Kilpiö piti esityksen Laitoskirjasto- ja kotipalvelupäivillä Helsingissä, palvelupäällikkö Minna von Zansen Det tillgängliga biblioteket -seminaarissa Uudessakaarlepyyssä ja linjajohtaja Katariina Kiiliäinen Axiellin Maakunta- ja keskuskirjastojen suunnitteluseminaarissa Tallinnassa.

Kehittämiprojekteja

Kirjastopalveluita vietiin eteenpäin erilaisin kehittämiprojektein

Pistekirjojen omakirjalainaus -projekti jatkui vielä. Vanhan kokoelman digitaalisten tiedostojen konvertointeja tehtiin 1 260 ja aineiston siirtoja Varastokirjastoon Kuopioon 2 200. Toimintoja hiottiin ja pistekirjoituspaperia muutettiin vielä asiakaspalautteen perusteella. Pistekirjojen lainaus pysyi vuonna 2008 samana kuin aikaisempina vuosina.

Projektipäällikkönä toimi linjajohtaja Katariina Kiiliäinen.

Laitoksille ja kirjastoille tarjottavien palveluiden tuotteistaminen -projektin tavoitteena oli suunnitella ja ottaa käyttöön kunkin yhteisötyypin tarpeita vastaavat palvelukokonaisuudet ja oheispalvelut.

Celian näkyvyys kirjastomaailmassa on tärkeää. Yleiset kirjastot ja niiden asiakkaat valitsevat itse sopivan tavan lainata äänikirjoja.

Palvelutalo- ja vanhainkotityyppiset laitokset Celian asiakkaina vaativat toisenlaisia palveluita. Niiden henkilökunnalla ei ole riittävästi tietoa Celian tarjoamista kirjastopalveluista. Celialla onkin erittäin suuri tiedottamistarve hoitohenkilökunnalle sekä vanhustenhuoltoon että keskussairaalapiireihin. Päiväkodeille ja kouluille tarjottavissa palveluissa tärkeintä on henkilökohtainen opastus ilmoittautumishaastattelun yhteydessä.

Projektissa todettiin, että yhteisöasiakkaille tarvitaan edelleen oma yhteyshenkilö Celiassa, yhteisöt on otettava mukaan voimakkaammin asiakaskampanjoihin ja Celian on julkaistava ilmoituksia tai artikkeleita näkövammais- ja kirjastosektoria laajemmin. Kirjaston on hyvä osallistua myös esimerkiksi terveydenhoitoalan messuille. Projektin yhteydessä uudistettiin kotisivuja ja koulutettiin henkilökuntaa.

Projektipäällikkönä oli kirjastonhoitaja Elina Kilpiö.

Verkkopalveluhanke on laaja kirjastopalvelut-linjan kehittämishanke, jonka kuluessa viedään läpi monta erilaista kehittämisprojektia tavoitteena asiakkaille sujuvat ja laadukkaat verkkopalvelut ja kirjastolle tehokas äänikirjojen jakelu. Tavoitteena on kasvavat volyymit asiakasmäärässä ja lainaus-tapahtumissa. Hanke aloitettiin vuonna 2008 Audiopuron pilotilla ja Audiovirran kahdella projektilla.

Verkkopalveluhankkeessa suunnitellaan ja toteutetaan myös Kirjasto 2.0 -ajattelun mukaisia vuoro-vaikutteisia sisältöihin liittyviä palveluita kirjaston asiakkaille (kirjastojärjestelmätöimittajan kehittämä Arena asennettiin Celian käyttöön). Lasten- ja nuorten verkkopalvelut ovat erityisen suunnittelun kohteina. Niistä tehtiin esiselvitys Irmeli Holsteinin vetämänä.

Verkkopalveluhankkeen hankepääällikkönä oli Katariina Kiiliäinen, suunnittelijana Hanna Lehto huhtikuusta marraskuuhun ja Marjo Kauttonen joulukuun 2008.

Audiopuro-projektissa kesäkuusta lokakuuhun 2008 kirjaston 64 asiakkaan testiryhmällä oli mahdollisuus kuunnella valikoituja Daisy-äänikirjoja suoratoistona (streaming) omalta tietokoneeltaan, NetPlextalk-ohjelman kautta. Projektilla oli omat verkkosivunsa, joilla julkaistiin projektin uutisia, kirja-arvioita testissä mukana olevista kirjoista sekä linkkejä niin kirjoja kuin kirjailijoitakin esitteleville web-sivuille. Kyseessä oli rajattu pilotti, jossa ei vielä rakennettu yhteyttä kirjastojärjestelmään. Lainoja kertyi kuitenkin 1 877. Projektin päätyttyä tehtiin kysely.

Teknistä tukea kokeilun aikana tarvitsi vain muutama testaaja, ja useimmat pitivät verkkosivujen käyttöä helppona. Suurin osa haluaisi jatkaa vastaavaa kuuntelua, mutta monet odottavat innolla myös verkkokuuntelulaitteita.

Projektipääällikkönä toimi suunnittelija Hanna Lehto.

Audiovirta-projekteissa suunniteltiin äänikirjojen verkkojakelun teknistä toteuttamista ja jakelun integroimista kirjastojärjestelmään. Myös palveluiden, niiden tuen ja eri kanavien suunnittelu aloitettiin.

Suunnittelua tehtiin kesäkuusta 2008 lähtien. Asiakastestauksiin, joissa käytettiin sekä PratSam-kuuntelulaitteita että PratSam Reader -lukuohjelmaa ja kirjaston verkkopalvelua Celianettia, päästiin joulukuussa. Toteutus ja testaukset onnistuivat hyvin, ja palvelu otetaan tuotantokäyttöön vuoden 2009 alkupuolella.

Projektipääällikkönä toimi kehittämisjohtaja Markku Leino.

Lastenkirjastopalvelujen kehittäminen

Lasten- ja nuortenkirjastopalveluissa keskeisimmät palvelut olivat edelleen lainauksen lisäksi satutunnit, kirjavinkkaus ja kirjakerhot sekä oma kirjastokortti.

Satutunteja Pikku-Celiassa järjestettiin 15. Niihin osallistui yhteensä 168 henkilöä. Suurin osa satutunneista järjestettiin Näkövammaisten Keskusliiton lastenkuntoutusryhmäläisille. Mukana oli eri-ikäisiä lapsia, myös monivammaisten vauvojen ryhmiä. Vuoden aikana myös useat vierailuryhmät tutustuivat Pikku-Celiaan.

Näkövammaisten Keskusliiton lastenkuntoutuksen kanssa oli kokeilu aikuisten saduttamisesta. Tuloksena oli seitsemän uutta ja erilaista satua. Sadut on koottu Pikku-Celiassa olevaan kansioon.

Kirjaston satutäti Irmeli Holstein osallistui lokakuussa Svenska skolan för synskadade -koulun järjestämään Kansainvälinen Nallepäivä -tapahtumaan ja esitti Nalle Puh -nukketeatteriesityksen noin 30 osallistujalle. Erilainen koulupäivä -tapahtuma järjestettiin marraskuussa. Irmeli Holstein esitti neljä kertaa islantilaisen sadun yhdessä kahden toimintaterapeuttiopiskelijan kanssa. Tapahtumaan osallistui yhteensä 80 oppilasta ja opettajaa eri puolilta Etelä-Suomea.

Irmeli Holstein johdatteli kurssilaisia koskettelukirjojen tekemiseen Loviisan kansalaisopiston kurssilla (Taktila böcker, vad är det, hur gör man dem). Vuonna 2007 suomeksi julkaistu Opas koskettelukirjojen tekijöille julkaistiin myös englanniksi ja venäjäksi. Koskettelukirjoihin ja niiden tekemiseen kävi tutustumassa 12 eri henkilöä aikomuksenaan valmistaa itse koskettelukirja.

Punahilkka-koskettelutauluista koottu näyttely kiersi Oulussa, Hämeenlinnassa, Paraisilla ja Helsingissä Jakomäen kirjastossa. Koskettelukirjanäyttelyitä järjestettiin mm. Tampereella Lastenkulttuuri-keskus Rullassa, Konalan ala-asteella Helsingissä ja Kalliolan opistolla, Helsingissä.

Asiakastyytyväisyys

Syksyllä toteutetun kirjastopalveluiden asiakastyytyväisyystutkimuksen toteutti Eccu Finland Oy. Se tehtiin verkko- ja puhelinkyselynä satunnaisesti valituille asiakkaille. Kyselyyn vastasi yhteensä 1 018 asiakasta. Asiakastyytyväisyys on erittäin hyvää tasoa; kokonaisarvosanaksi asteikolla 1-5 tuli 4,42.

Useimmat vastaajat (80 %) tilaavat tai saavat kirjakerhopalvelun kautta kirjalähetyksen kerran kuussa ja ovat kirjojen määrään tyytyväisiä (86,4 %). Uudistetut asiakaspalveluajat koetaan toimiviksi (4,39 asteikolla 1-5). Etenkin puhelinpalvelu koetaan kauttaaltaan toimivaksi ja tyytyväisyys puhelimitse tavoitettavuuteen onkin noussut edellisvuodesta (arvosana 4,50). Tyytyväisyys on noussut myös sähköpostipalvelun nopeutta kohtaan.

Äänikirjakokoelman laatuun ja kattavuuteen ollaan melko tyytyväisiä. Äänikirjojen valmistumisnopeudessa on edelleen parannettavaa (arvosana 3,80). Kehitettävää löytyy pistekirjoista, joissa otettiin käyttöön omakirjalainaus vuoden alussa (arvosana 3,09). Myös pistekirjakokoelmaa toivotaan laajennettavan ja tähänkin kirjaston täytyy etsiä keinoja.

Ensimmäistä kertaa kysyttiin kokemuksia lasten- ja nuortenkirjoista. Niiden lainaajia löytyi vastaajista yllättävänkin paljon (20 %). Tämänkin kokoelman määrää pidetään riittämättömänä.

Vastaajien mielestä kirjasto palvelee hyvin neuvonnassa ja ohjeiden antamisessa, mutta kolmasosa vastaajista pitää tiedottamista uutuskirjoista riittämättömänä. Melkein yhtä suuri osa vastaajista toivoi lisää tiedotusta palveluista.

Vapaassa palautteessa kirjasto sai myös paljon Celianetin ja verkkopalveluiden ja erityisesti äänikirjojen verkkojakelun kehittämiseen liittyviä ehdotuksia.

4.3. Asiantuntijatoiminta ja kansainvälinen toiminta

Asiantuntijatoiminta

Äänikirjaraati on Celia-kirjaston yhteydessä toimiva pääosin kirjaston lainaajien edustajista koostuva yhteistyöryhmä, jonka tehtävänä on äänikirjojen luentaan liittyvä laadunvalvonta. Vuoden aikana raati kokoontui 12 kertaa. Se muun muassa arvioi 109 koeäänitystä ja suositteli 36 uutta äänikirjanlukijaa Celian sopimusäänittämöille. Avoin yleisötapahtuma "Lukija kohtaa lukijan" järjestettiin Celiassa 21.4. Tilaisuuteen osallistui 40 kirjaston asiakasta ja äänikirjanlukijaa. Lisäksi raadin jäsenille järjestettiin äänenkäytön koulutusta asiantuntijuuden vahvistamiseksi.

Äänikirjaraadin kokoonpano vuonna 2008:

Riikka Hänninen, raadin puheenjohtaja, Näkövammaisten kirjastoyhdistys ry
 Jan-Erik Huldin, jäsen 29.9.2008 asti, Näkövammaisten Keskusliiton äänittämö
 Outi Jyrhämä, jäsen, Näkövammaisten Keskusliitto ry
 Jukka Penttilä, jäsen, Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry
 Gyöngyi Pere-Antikainen, jäsen, Näkövammaisten kirjastoyhdistys ry
 Eija-Liisa Markkula, varajäsen, Helsingin ja Uudenmaan Näkövammaiset ry
 Malla Kuuranne, asiantuntijajäsen, Teatterikorkeakoulu, puhetekniikan lehtori
 Pirjo Nironen, sihteeri, Celia – Näkövammaisten kirjasto

Braille-neuvottelukunnan toimintakertomus vuodelta 2008 on liitteessä 1 sivulla 33.

Syksyllä Helsingin yliopiston opiskelijakirjaston ja Celian edustajien tapaamisen tuloksena Celiassa päätettiin tuottaa selvitys Suomen, Norjan ja Ruotsin lukemisesteisten kirjastopalveluista. VTM Jenni Mölkänen laati selvityksen ja aloitti helmikuussa 2009 toteutetun yliopisto- ja korkeakoulukirjastojen henkilöstölle suunnatun seminaarin valmistelun. Selvitys on luettavissa Celian kotisivuilla.

Linjajohtaja Katariina Kiiliäinen on osallistunut Kauhajoen kaupunginkirjaston vetämään Tieto/Hoiva – projektiin, jossa kehitettiin verkkokirjasto-kotipalvelutoimintaa ja kirjastopalvelujen tuottamista ikääntyville ja muille kotihoidon ja kotisairaanhoidon asiakkaille. Palvelun tavoitteena oli parantaa elämänlaatua ja kohentaa henkistä hyvinvointia.

Kirjastonhoitaja Pirjo Nironen on toiminut Selkokeskuksen neuvottelukunnan varapuheenjohtajana. Selkokeskus on osa Kehitysvammaliiton toimintaa ja edistää selkokielistä tiedotusta, tiedonvälitystä ja kulttuuria. Selkokeskus toimii aloitteentekijänä ja uusien selkosovellutusten ideoijana.

Kansainvälinen toiminta 2008

Celian kansainvälisen toiminnan tavoitteena on vahvistaa celialaisten osaamista ja kirjastopalvelujen kehittymistä olemalla mukana alan kansainvälisessä yhteistyössä ja verkostoissa.

IFLA-yhteistyö

Palvelupäällikkö Minna von Zansen jatkoi IFLA:n (International Federation of Library Associations and Institutions) näkövammaisten kirjastojen jaoston Libraries for the Blind Sectionin (LBS) hallituksen jäsenenä ja tiedottajana. Hän osallistui helmikuussa 2008 Zagrebissa jaoston talvikokoukseen sekä jaoston, kansainvälisen Daisy-konsortion sekä Kroatian sokeainkirjaston järjestämään seminaariin, jonka teemana oli Daisy-standardin ja IFLA:n esitleminen Itä-Euroopan maille. Celian tiedottaja Sanna Schildt piti seminaarissa esitelmän, jossa hän kertoi Daisyn käyttöönotosta Suomen yleisissä kirjastoissa.

Minna von Zansen osallistui elokuussa Quebec Cityssä IFLA WLIC-konferenssiin (World Library and Information Congress) ja LBS:n hallituksen kokouksiin. Yhdessä Iso-Britannian näkövammaisjärjestön RNIB:n (Royal National Institute of Blind People) edustajan kanssa hän piti konferenssin näyttelyn yhteydessä posterisession, jonka aiheena oli saavutettavien painettujen materiaalien laatiminen.

Syksystä 2008 lähtien Minna von Zansen on osallistunut työryhmän jäsenenä kansainvälisen DAISY-konsortion ja IFLA LBS:n yhteistyönä käynnistettyyn Global Library -projektiin. Sen tarkoituksena on kehittää globaali digitaalinen kirjasto lukemisesteisille.

Typhlo & Tactus –projekti ja koskettelukirjayhteistyö

Kahdeksan vuotta kestänyt kaksiosainen EU-projekti päättyi toukokuussa 2008. Päätöskokous oli Dijonissa, Ranskassa 16.-17.5.2008, Siihen osallistuivat erikoiskirjastonhoitaja Päivi Voutilainen ja erikoiskirjastovirkailija Irmeli Holstein. Kokouksessa suunniteltiin tulevaisuutta ja seuraavan koskettelukirjakilpailun järjestämistä Belgiassa elokuussa 2009.

Projektin aikana tuotettiin kaikkiaan 7 604 kosketeltavaa kuvakirjaa seitsemällä eri kielellä. Projektin tuotannosta Celia hankki yhteensä 386 koskettelukirjaa 18 eri nimekkeenä. Suomalainen kirja "Hiiri kissalle räätälinä" voitti ensimmäisen palkinnon Cultural Heritage-sarjassa vuoden 2006 kilpailussa. Hankkeessa oli varsinaisia jäsenmaita 8 ja 11 muun maan edustajat tutustuivat eri yhteyksissä projektin toimintaan.

Birminghamissa, Iso-Britanniassa, järjestettiin 3-5.12.2008 Tactile Graphics konferenssin yhteydessä maailmanlaajuinen koskettelukirjakilpailu. Kilpailuun osallistui 70 teosta 11 maasta. Suomesta kilpailuun lähti kuusi teosta. Asiantuntijaraadin tutustuttua teoksiin konferenssiyleisö sai äänestää oman suosikkinsa finalistien joukosta.

Finalistien joukossa oli 4 kirjaa Suomesta. Suomeen tuli voitto sarjassa koskettelukirja 7-12 -vuotiaille. Koskettelukirjan "Taikasaappaat" oli suunnitellut ja tehnyt Vuokko Nyberg, Celian eläkeläinen. Kunniamaininnan sai Marjatta Tuuran teos "Taikamuna".

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyöryhmä perustettiin toteuttamaan kirjastojen välisiä vaihtoja, yhteisostoja ja yhteisiä alihankintasopimuksia. Työryhmä kokoontui Oslossa 22.4., jolloin mukana oli linjajohtaja Katariina Kiiliäinen ja Tukholmassa 20.10., jolloin mukana oli kirjastonjohtaja Marketta Ryömä.

Näkövammaisten kirjastojen lastenkirjastonhoitajat kokoontuivat Oslossa 23.-24.10.. Irmeli Holstein Celiasta osallistui kokoukseen. Kirjailija Lise Männikkö kertoi tulevasta kirjastaan Louis Brailleen elämästä. (Skripten i mørket : Fortellingen om Louis Braille).

Lähialueyhteistyö

Venäläis-suomalaisen kulttuurifoorumin 2007 tapaamisessa sovitut hankkeet toteutettiin.

Celiassa pidettiin 1.-2.10.2008 seminaari, johon osallistui kolme kirjastonhoitajaa Murmanskin alueen sokeain erityiskirjastosta ja kolme Tverin alueen Suvorovin erikoiskirjastosta. Heille esiteltiin Celian toimintaa ja koskettelukirjoja. He osallistuivat 3.10.2008 järjestettyyn ”Neljännesvuosisata koskettelukirjoja Celiassa” -seminaariin, johon oli kutsuttu puhujaksi kirjastonjohtaja Marion Ripley Britanniaasta. Näkövammaisten kirjastoyhdistys ry tuki tilaisuuksien järjestämistä

Murmanskissa pidettiin seminaari ”Uudenaikaisen tekniikan merkitys näkövammaisen kuntoutuksessa ja integraatiossa” 11.-13.11.2008. Celiasta seminaariin osallistuivat tiedottaja Anu Hautalampi ja Päivi Voutilainen. Anu Hautalampi piti esitelmän, jonka aiheena oli verkkoviestintä, erityisesti web-sivujen saavutettavuus. Toisen esitelmän aiheena oli Daisy:n käyttöönotto Celiassa.

DAISY-konsortio

DAISY-konsortion vision mukaan myös lukemisesteisillä tulisi olla tasavertainen mahdollisuus tiedon- saantiin viiveettä ja ilman lisäkustannuksia.

Celia oli perustajajäsen Suomen DAISY-konsortion (<http://www.celialib.fi/daisy/sdk.html>) muodostamisessa toukokuussa 2008. Jäseniä ovat Celia-kirjasto, Näkövammaisten Keskusliitto ry sekä Näkövammaisten kirjastoyhdistys ry. Konsortion sihteeristö toimii Celiassa. Puheenjohtaja on palvelupäällikkö Iiro Nummela Näkövammaisten Keskusliitto ry:stä.

Kansainvälinen DAISY-konsortio hyväksyi Suomen DAISY-konsortion täysjäsenekseen vuosikokouksessaan 11.6.2008 Oslossa. Suomen edustajaksi kansainvälisen DAISY-konsortion johtoon valittiin Celian kehittämisjohtaja Markku Leino. Hän osallistui kansainvälisen DAISY-konsortion hallituksen kokoukseen Amsterdamissa 3.-5.11.

Muu kansainvälinen toiminta

Celia järjesti 10.-12.11. koulutusta Palestiinan opetusministeriön oppimateriaaliyksikön (Instructional Media Department) neljälle henkilölle saavutettavien materiaalien tuottamisesta näkövammaisille. Koulutuksessa pistekirjojen, elektronisten- ja äänioppikirjojen tuotantoprosessi käytiin käytännönlähei-

sesti läpi. Koulutusohjelmaan kuului myös verkkojakeluprojektiin tutustuminen sekä lapsille tarkoitettuihin koskettelukirjoihin perehtyminen.

Kirjatuotannon prosessia esiteltiin marraskuussa kymmenen hengen ryhmälle Latviasta. Rehtori Ligita Ģeida ja ryhmän jäsenet toimivat opettajina Strazdumuiža Residential Secondary School – Training Center for Visually Impaired and Blind Children –koulussa

Celiassa vieraili vuoden aikana 18 ulkomaalaista vierailijaryhmää mm. Japanista, Portugalista, Belgiasta, Venäjältä, Virosta, Latviasta, Liettuaasta sekä pohjoismaista.

4.4 Hallinto sekä yhteiset teknologiat ja kehittäminen

Johtokunta hyväksyi tulospalkkiojärjestelmän otettavaksi koeluonteisesti käyttöön vuoden 2009 ajaksi. Vuoden 2008 aikana selviteltiin käytettäviä mittareita ja palkkiotasoksi päätettiin 2 % palkkasummasta.

Virastotyöaikaan vuoden aikana siirtyi 4 työntekijää. Yhteensä virastotyöaika tekeviä on n. 60 % virka- ja työsuhteisista. Kirjastossa oli myös työharjoittelijoita.

Asiakaspalvelutila uudistettiin vastaamaan uutta palvelurakennetta. Lainakirjavarastosta siirrettiin osa pistekirjoista Varastokirjastoon ja kasettiäänikirjakopiot poistettiin.

Valmistautuminen taloushallinnon sovellusten siirtämiseen palvelukeskukseen

Vuoden aikana hajautettiin laskujen asiatarkastus RONDO - ostolaskujen kierrätys- ja arkistointijärjestelmän avulla. Matkalaskujen hallintaan otettiin käyttöön Personec Travel-ohjelma. Sisäiseen kustannuslaskentaan on hankittu Cognos Business Intelligence 8 -ohjelmisto.

Tiedottaminen

Celian Näköpiste-lehden ilmestymisajankohta siirrettiin syksyltä tammikuuhun, joten vuonna 2008 lehteä ei julkaistu. Celia.fi-osoitteessa julkaistiin yhteinen etusivu Celian verkkopalveluille. Vuoden aikana teetettiin uusia esitteitä, julisteita, saatekortteja ja kampanjakirjeitä linjojen käyttöön.

Kehittäminen

TK-yksikkö (yhteiset teknologiat ja kehittäminen) varmisti on-demand järjestelmän toimintaa tekemällä useita isoja asennuksia ja muuttamalla toimintalogiikkaa. Uudistusten jälkeen toimintavarmuus lisääntyi. Lisäksi se tarjosi kirjastopalvelut-linjalle suunnittelu- ja toteutusapua verkkojakeluprojekteissa. Kehittämishankkeet on esitelty sen toiminnon kohdalla, johon kehittäminen on kohdistunut.

5 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Osaamisen kehittäminen

Henkilöstön täydennyskoulutukseen, työyhteisövalmennukseen ja johtamiseen panostettiin.

Johtoryhmälle tilattiin johtoryhmävalmennusta alan yritykseltä.

Esimiehet osallistuivat edelleen teknillisen korkeakoulun Kätevä-projektiin ”Käytännön esimiestoiminnon tuki- ja kehittämisvälineistö”. Kätevä-workshopissa kartoitettiin UPJ:n kehitystarpeita. Lisäksi toteutettiin kehityskeskustelukysely, jonka tulokset olivat hyviä muutamaa kehittämiskohdetta lukuunottamatta. Linjajohtajat ja tiimipäälliköt käsittelivät säännöllisesti päällikköpäivillä ajankohtaisia asioita ja kehittämistä.

Kirjastopalvelut-linjalle pidettiin tiimivalmennusta ja valmisteltiin mm. yhteiset pelisäännöt. Kimmo Tuominen Eduskunnan kirjastosta piti esitelmän Kirjasto 2.0:sta koko henkilökunnalle. Kotuksen (Kotimaisten kielten tutkimuskeskus) verkkokirjoittamisen kurssille osallistui 14 henkilöä kirjasto- ja oppimateriaalipalveluista.

Kirjastopalveluiden esimiehet opiskelivat mm. asiakkuuksien johtamista ja rekrytointia. Edellisten vuosien tapaan osallistuttiin kirjastoalan lyhytkursseille, kirjamessuille ja kielikoulutukseen. Kirjastonhoitaja Anne-Maria Siltanen työskenteli Suomalais-ruotsalaisen kulttuurirahaston apurahalla Tukholmassa TPB:ssä (Talboks- och punktskrifstsbiblioteket) kaksi viikkoa syys-lokakuussa 2008. Oppimateriaalipalveluiden henkilöstöä oli selkokirjoittamisen ja ruotsinkielen koulutuksessa sekä työyhteisövalmennuksessa.

Oppimateriaalipalvelut-linjan yhteinen kehittämispäivä järjestettiin 26.2. ja kirjastopalvelut-linjan vastaava tilaisuus 17.10.2008.

Koulutukseen käytettiin 1 073 euroa henkilötyövuotta kohden (1 054 euroa vuonna 2007).

Näkövammaisten kirjastoyhdistys ry on myöntänyt kirjastolle avustuksia työntekijöiden ulkomaanmatkoihin.

Työhyvinvointi

Työtyytyväisyyden ja työkuoron edistämiseen käytettiin yhteensä 160 euroa henkilötyövuotta kohti (136 euroa vuonna 2007).

Diacor terveystalot Oy toteutti vuoden lopussa Työyhteisön voimavarakartoituksen. Tulos oli 3,24 ilmaistuna htp-työtyytyväisyysasteikolla 1-5 (maksimi on 5). Vuonna 2006 tulos oli 3,19.

Celiassa on henkilökunnan käytössä työnantajan sponsoroimia lähdevesi- ja kahviautomaatteja. Iiriksen kuntosalin ja uima-altaan käyttömahdollisuuden lisäksi työnantaja tarjosi syksyllä 12 ulkopuolisen ohjaamaa vesijumpakertaa. Toimintavuonna hankittiin pöytävalaisimia ja kirkasvalolamppuja sekä

ergonomisia apuvälineitä. Henkilökunnan käytössä on lepohuone. Henkilöstökerho Huvike järjesti pikkujoulut, virkistysmatkan Tallinnaan ja pääsylippuja erilaisiin virkistystapahtumiin. Henkilökunnan kesäjuhla oli 23.5. Kuninkaan Lohet -ravintolassa Vanhassa Viilatehtaassa Vantaalla. Kirjasto tuki Huvikkeen toimintaa. Sairaspoissaoloja oli 15,3 päivää/htv. Kun sairaspäivistä vähennetään osapalkilliset sairaspäivät, on tulos 11,2 päivää/htv.

Henkilöstötilaisuuksissa käsiteltiin mm. virastotyöaikaan siirtymistä ja tulospalkkiojärjestelmää. Syksyllä järjestettiin yhteisiä vapaamuotoisia tiedotustilaisuuksia kahvinjuonnin lomassa. Kaikilla oli mahdollisuus kertoa kiinnostavista ajankohtaisista asioista koko henkilökunnalle.

Tasavallan presidentti on myöntänyt kirjastoavustaja Elli Kauppiselle valtion virka-ansiomerkin tunnustukseksi valtion hyväksi suoritetusta pitkäaikaisesta palveluksesta vuodesta 1967 lähtien. Ansio-merkki myönnetään hakemuksesta henkilöille, jotka ovat olleet valtion palveluksessa vähintään 30 vuotta.

Pitkän työuran Celiassa tehnyt Päivi Voutilainen sai Suomen Valkoisen Ruusun ritarimerkin. Päivi Voutilainen työskenteli 35-vuotisen uransa aikana Näkövammaisten kirjastossa mm. osastonjohtajana, kirjastojärjestelmäasiantuntijana, sekä kansainvälisissä tehtävissä. Mitali luovutettiin perinteisen joulukahvitilaisuuden yhteydessä.

Kirjastoon perustettiin 1.4. eläkeläiskerho Celian Seniorit.
(Kuva: Anu Hautalampi)

Henkilöstöraportti 2008

Työvoimakustannuserä virka- ja työsuhteisten sekä freelance-työntekijöiden työvoimakustannukset	€ 2008	% Työ- voima- kustan- nuksista
Tehdyn työajan palkat, omat	1 325 119	47,38 %
Tehdyn työajan palkat, freelance	316 073	11,30 %
Välilliset palkat, omat	510 918	18,27 %
Välilliset palkat, freelance	39 065	1,40 %
Palkat yhteensä	2 191 175	
Muut välilliset työvoimakustannukset	90 444	3,23 %
Sotu ja Vael, omat ja freelance	515 003	18,42 %
1-4.Työvoimakustannukset yhteensä	2 796 622	100 %

Henkilöstöpanokset (omat)		2008
Henkilöstö	lkm	61
Henkilötyövuodet	lkm	61,8
Henkilöstön keski-ikä (vakinainen henkilöstö)	vuotta	49,4
Koulutustaso (vakinainen henkilöstö)	indeksi	4,9
Tehty työaika /vuosityöaika (säännöllisenä työaikana)	%	72,17 %
Välillisten työvoimakustannusten osuus tehdyn työajan palkoista	%	70,40 %

Henkilöstön tila		2008
Työtyytyväisyysindeksi ¹⁾	indeksi	3,24
Luonnollinen poistuma	% /hlöstö	7 %
Lähtövaihtuvuus	% /hlöstö	2 %
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen	% /hlöstö	-
Sairauspoissaolot/henkilötyövuosi	pv/htv	15
Tapaturmapoissaolot/henkilötyövuosi	pv/htv	-

Henkilöstöinvestoinnit		2008
Työtyytyväisyyden edistäminen	€/htv	109
Työkunnan edistäminen	€/htv	51
Koulutus ja kehittäminen	€/htv	1 073
Työterveyshuolto	€/htv	406
Yhteensä	€/htv	1 639

¹⁾ Diacor Terveyspalvelut Oy toteutti työyhteisön voimavarakartoituksen.

Tulos on muunnettu vastaamaan htp-työtyytyväisyyskyselyn asteikkoa 1 – 5 (maksimi-arvo on 5).

Vuonna 2006 vastaava tulos oli 3,19

6 Tilinpäätösanalyysi

Näkövammaisten kirjaston toiminta rahoitettiin toimintamäärärahoilla. Kirjaston toimintamäärärahaa (29.80.05) oli kertomusvuoden talousarviossa 7 157 000. Vuodelta 2007 siirtyi toimintamäärärahoja kertomusvuonna käytettäväksi 3 322 117,70, joten yhteensä kertomusvuonna käytettävissä oli 10 479 117,70 euroa. Toimintamenojen käyttö muodostui vuoden 2008 talousarvion määrärahasta, vuodelta 2007 siirtyneestä toimintamäärärahasta sekä bruttotuloista. Talousarvio-bruttotulot nousivat edellisen vuoden 81 412,35 eurosta kertomusvuoden 136 056,51 euroon. Tuloista lähes kaikki tuli kirjamyynneistä. Talousarviomenot ovat viraston toimintamenoja, joista 34,30 % muodostuu palkoista sivukuluineen.

Seuraavassa taulukossa on esitetty käytössä olleet määrärahat ja niiden käyttö vuonna 2008. Tulot ylittivät talousarvion 46 056,51 eurolla (51 %). Toimintamäärärahaa käytettiin 7 890 100,85 euroa, mikä on noin 31 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Vuodelle 2009 toimintamäärärahaa siirtyi 2 725 073,36 euroa. Määrärahaa siirtyi odotetusti ja sen käytölle on olemassa johtokunnan hyväksymä suunnitelma.

Talousarviotili	Tilinpäätös 2007	Talousarvio 2008 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2008 määrärahojen		Tilinpäätös 2008	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2008	siirto seuraavalle vuodelle		Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2008	Käyttö vuonna 2008 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
298005									
Bruttomenot		7 247 000	4 567 983,15		7 293 056,51			4 567 983,15	
Bruttotulot		90 000	136 056,51		136 056,51			136 056,51	
Nettomenot		7 157 000	4 431 926,64	2 725 073,36	7 157 000	0,00	7 157 000	4 431 926,64	2 725 073,36
298025									
Bruttomenot	7 118 412,35							3 318 117,70	
Bruttotulot	81 412,35							0,00	
Nettomenot	7 037 000,00					3 322 117,70	3 322 117,70	3 318 117,70	0,00

Tilikauden kulujäämä 8 586 531,75 euroa oli 31,48 % suurempi kuin edellisenä vuonna. Toiminnan kulut olivat yhteensä 7 789 506,45 euroa. Toiminnan tuotot olivat suuremmat kuin edellisenä vuonna, 136 056,51 euroa.

Suurin osa toiminnan tuotoista muodostui maksullisesta palvelutoiminnasta 115 523,37 euroa. Loppuosa toiminnan tuotoista muodostui yhteistoiminnan tuotoista muilta valtion virastoilta yht. 20 467,14 euroa. Vuokratuottoja saatiin 66 euroa.

Henkilöstökulujen osuus toiminnan kuluista on laskenut 42,82 %:sta 34,74 %:iin, palvelujen ostojen osuus on taas kasvanut 42,56 %:sta 50,87 %:iin sekä aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden osuus on tilikaudella noussut 4,45 %:sta 5,71 %:iin.

7 Sisäisen valvonnan arviointi ja vahvistuslausuma

Sisäinen tarkastus

Näkövammaisten kirjasto kuuluu maksupisteinä opetusministeriön sisäisen tarkastuksen piiriin. Opetusministeriön sisäisen tarkastuksen ohjesääntö - samoin kuin opetusministeriön taloussääntö – ohjaavat myös kirjaston toimintaa. Opetusministeriön sisäinen tarkastaja teki kirjastossa sisäisen tarkastuksen viimeksi 17.3.2005.

Valtiontalouden tarkastusvirasto teki tarkastuksen kirjastoon vuonna 2004.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Kirjaston johtokunta vahvisti 23.5.2007 kirjastolle sisäisen valvonnan ohjesäännön.

Siinä määritellään mm. riskienhallinta osaksi kirjaston strategista ja vuosisuunnittelua.

Kertomusvuonna tehtiin kirjaston riskianalyysi, jossa arvioitiin kirjaston strategian ja toiminta- ja taloussuunnitelman tavoitteiden toteuttamiseen liittyvät riskit.

Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma

Edellä kuvattua viitekehystä käyttämällä olemme arvioineet, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta täyttävät niille talousarvioasetuksen 69 §:ssä säädetyt tavoitteet.

Myös uusia julisteita suunniteltiin.
Graafisesta suunnittelusta vastasi Päivi Vainionpää/Linea Nera
Kuva: Veikko Somerpuro

Liite 1: Braille-neuvottelukunnan toimintakertomus 2008

Braille-neuvottelukunta 1.5.2006 - 30.4.2010

Teuvo Heikonen, puheenjohtaja, tiedonsaantijohtaja, Näkövammaisten Keskusliitto ry

Heikki Alavesa, oik. kand., Näkövammaiset lapset ry

Riitta Eronen, tutkija, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

Riitta Kangasaho, ohjaava opettaja, Jyväskylän näkövammaisten koulu

Iiro Nummela, palvelupäällikkö, Näkövammaisten Keskusliitto ry

Maria von Rutenberg, FM, Keskuspuiston ammattiopisto, Arlan toimipaikka

Kirsi Yläne, tuotantopäällikkö, Celia – Näkövammaisten kirjasto

Neuvottelukunta on kutsunut pysyväksi asiantuntijaksi kokouksiinsa alueellisen pistekirjoituksen ohjaajan Sari Taljan Näkövammaisten Keskusliitto ry:stä.

Celia – Näkövammaisten kirjasto on nimittänyt sihteeriksi oppimateriaalisuunnittelija Liisa Hietaketo-Vienon. Sijaisena toimii tarvittaessa oppimateriaalisuunnittelija Anneli Salo.

Kokoukset

Braille-neuvottelukunta kokoontui viisi kertaa. Neljä kokousta pidettiin Celiassa.

Vuoden viimeinen kokous 19.11. pidettiin Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen uusissa tiloissa Kaisaniemessä.

Pohjoismaisten Braille-neuvottelukuntien kokous pidettiin Tukholmassa 18.-19.9.2008. Kokouksen aiheena oli ”Kohomerkinnot julkisissa rakennuksissa” (Taktill märkning i det offentliga rummet). Kokoukseen osallistuivat: Maria von Rutenberg, Riitta Kangasaho ja Iiro Nummela, joka kertoi kokouksessa Suomen Braille-neuvottelukunnan toiminnasta ja suunnitelmista. Liikku mistaidon asiantuntija Helinä Hirn luennoi saavutettavasta tilasta Braille-neuvottelukunnan lähettämänä luennoitsijana. Esitelmässä korostettiin hyvän ja saavutettavan opastuksen, kyltityksen ja kohokarttojen merkitystä tutustuttaessa uuteen tilaan sekä miten pintamateriaalien kohomerkinnot voivat auttaa liikkumista eri tiloissa.

Matkat

11th International Conference on Computers Helping People with Special Needs, Linz, Austria 7.-11.7.2008. Konferenssin aiheena olivat matemaattiset aineet ja tieteet, ympäristön saavutettavuus, kannettavat tietovälineet sekä kuulovammaiset ja kuurosokeat. Kokoukseen osallistui Anneli Salo Celiasta.

2nd Symposium on Braille Music Notation, Leipzig, Germany 12.-14.11.2008

Symposiumiin osallistuivat Riikka Hänninen, joka osallistui myös Sveitsin Zürichissä vuonna 2004 pidettyyn symposiumiin sekä pistenuottien tekemiseen tarkoitettuja ohjelmia tutkinut Erno Viitanen Arlainstituutista. Celiasta kokoukseen osallistui oppimateriaalisuunnittelija Lauri Kannas.

Louis Brailleen syntymän 200-vuotisjuhlan suunnittelu

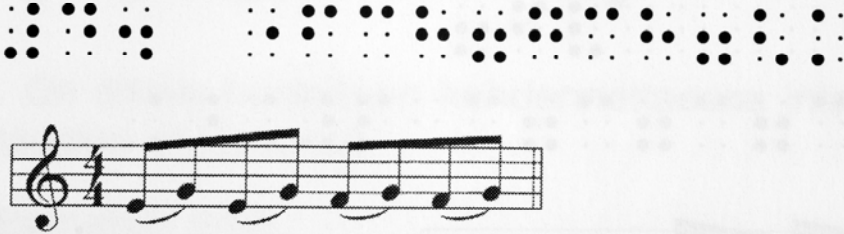
Louis Brailleen syntymästä tulee vuonna 2009 kuluneeksi 200 vuotta. Juhlavuoden kunniaksi järjestetään erilaisia tilaisuuksia ympäri maailmaa. Suomen juhlallisuuksien koordinoimiseksi Braille-neuvottelukunta järjesti Celiassa huhtikuussa yleisen keskustelutilaisuuden, johon kutsuttiin kaikki pistekirjoitusta käyttävät ja sitä kehittävät yhteisöt.

Tulevan juhlavuoden tiimoilta Braille-neuvottelukunnan puheenjohtaja ja jäsenet ovat esiintyneet useasti mediassa. Riitta Eronen on tarkastanut Jyväskylän näkövammaisten koulun pitkäaikaisen opettajan, Marjatta Lehtisen kirjoittaman kuvaamataidon oppikirjan, Näköstellään, kieliasun. Kirja ilmestyi keväällä 2008 samanaikaisesti myös pistekirjoituksella. Pistekirjan voi lainata omakirjalainana Celia – Näkövammaisten kirjastosta.

Sari Talja esiintyi pistekirjoituksen asiantuntijana televisiossa (MTV3, Jackpot 29.11.). Erääksi juhlavuoden teemaksi on ajateltu pistekirjoitustaidon merkitystä sokealle ja kuurosokealle. Celian oppimateriaalipalvelujen kanssa on laadittu pistekirjoituksen opiskelua varten aikuisille tarkoitettu materiaalipaketti, jota voi tilata Celiasta Oppari-verkkosivun kautta.

9-23. Kun kaaritus on seuraavanlainen, kertausta

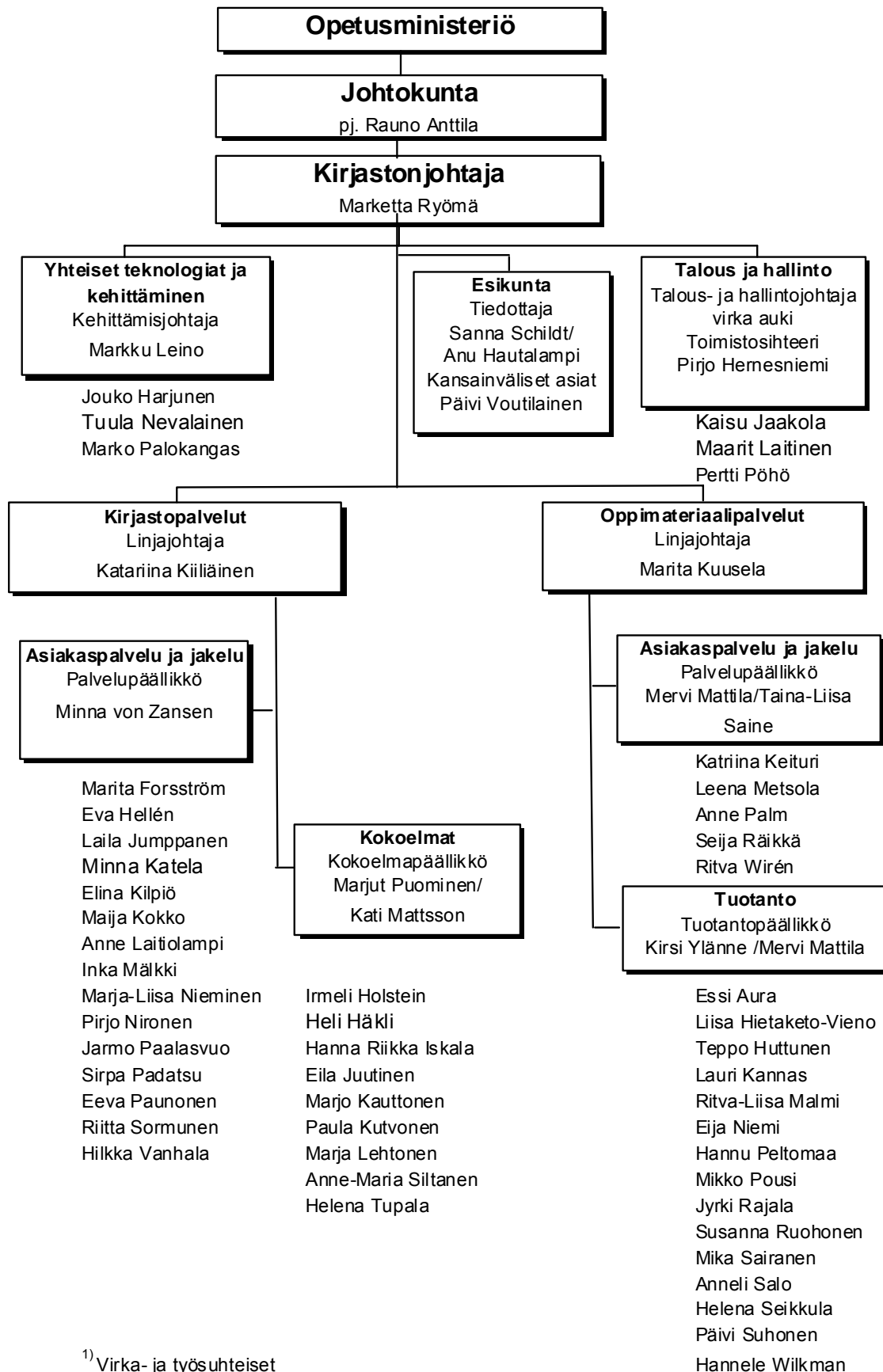
Esimerkki 9-23.

The image shows a musical example labeled '9-23'. It consists of two parts: a Braille representation of a musical phrase and a corresponding staff notation. The Braille is arranged in two rows of dots. The staff notation is on a single line with a treble clef and a 4/4 time signature. The melody consists of a sequence of eighth notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4, E4, D4, C4. The notes are beamed together in pairs.

Esimerkki pistenuottikirjoituksesta. Lähde: Uusi kansainvälinen pistenuottikirjoituksen käsikirja
Kuva: Veikko Somerpuro

Celia-kirjaston organisaatio ja henkilöstö 31.12.2008 ¹⁾

¹⁾Virka- ja työsuhteiset

Johtokunnan jäsenet 1.10.2006 – 30.9.2010

Rauno Anttila, johtaja, opetusministeriö, puheenjohtaja

Pirjo Koivula, opetusneuvos, opetushallitus, varapuheenjohtaja

Teuvo Heikkonen, tiedonsaantijohtaja, Näkövammaisten Keskusliitto ry

Iiro Nummela, projektipäällikkö, Näkövammaisten Kirjastoyhdistys ry

Jouni Onnela, rehtori, Arlainstituutti

Sisko Puustinen, kirjastosihteerin, Kehitysvammaliitto ry

Maija Saraste, kirjastotoimen apulaisjohtaja, Suomen Kirjastoseura ry

Airi Valkama, puheenjohtaja, Erilaisten oppijoiden liitto ry

Arto Vanhanen, FM, Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf.

Marketta Ryömä, kirjastonjohtaja, Celia – Näkövammaisten kirjasto

Minna von Zansen, palvelupäällikkö, henkilöstön edustaja, Celia – Näkövammaisten kirjasto

Kirjastopalveluiden asiakkaat ja palveluiden käyttö 2008

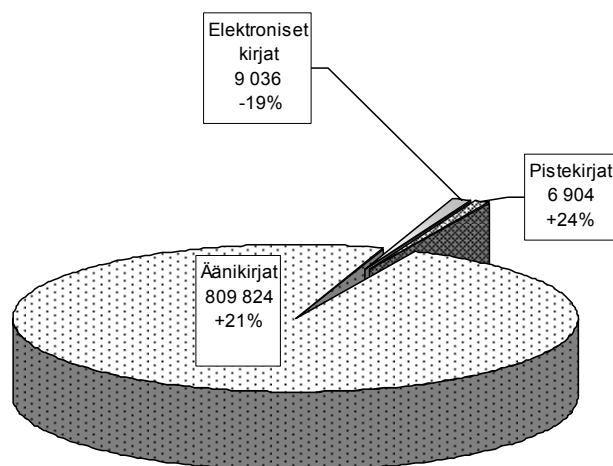
Kirjaston asiakkaat

	2 008	2007	2006
Rekisteröityneet asiakkaat, joista laitoksia	15 382 861	14 734 977	13 401 818
Uusia asiakkaita	2 454	2 399	1 669
Lainausoikeuttaan käyttäneet asiakkaat	11 829	10 190	8 377
Asiakkaat aineistolajeittain ¹⁾			
- analogiset äänikirjat	0	4 594	7 379
- digitaaliset äänikirjat	11 488	9 266	5 829
- pistekirjat ja -nuotit	348	348	328
- e-kirjat (verkkokirjat)	340	350	378
- lasten aineistot (ääni-, piste-, koskettelu- tai luetaan yhdessä -kirjat)	1 768	1 532	1 555

¹⁾ Useista aineistolajeista lainanneita oli n. 300 asiakasta

Kirjastopalveluiden käyttö aineistolajeittain

Yhteensä 825 764 (+ 21%) kirjallainaa

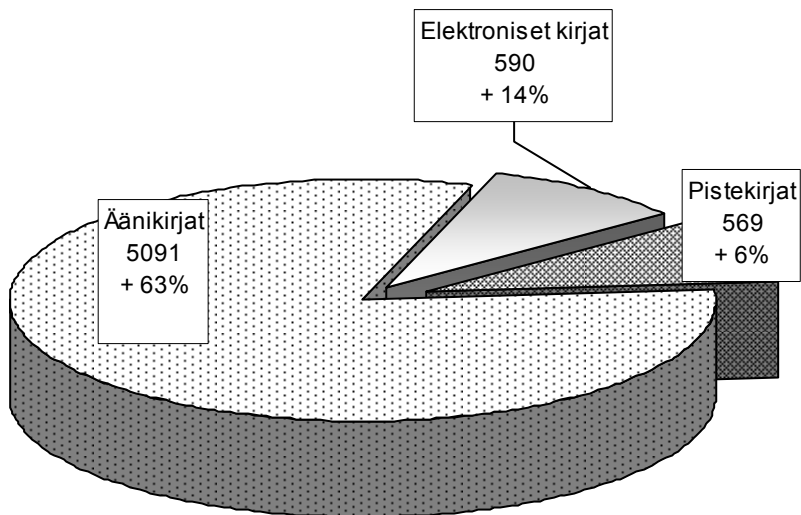

Oppikirjapalveluiden asiakkaat ja palveluiden käyttö 2008

Oppikirjapalveluiden asiakkaat			
	2008	2007	2006
Aineistoa ostaneet asiakkaat	791	382	325
Aineistoa lainanneet asiakkaat	48	50	38

Oppikirjapalveluiden käyttö aineistolajeittain 2008

Yhteensä 6 250 (+50%) oppikirjatoimitusta

Oppimateriaalisuunnittelija Mikko Pousi perehdyttämässä palestiinalaisvieraita. (Kuva: Anneli Salo)

Palveluiden kehittyminen 2005–2008¹⁾

Kauno- ja tietokirjallisuuden lainaus

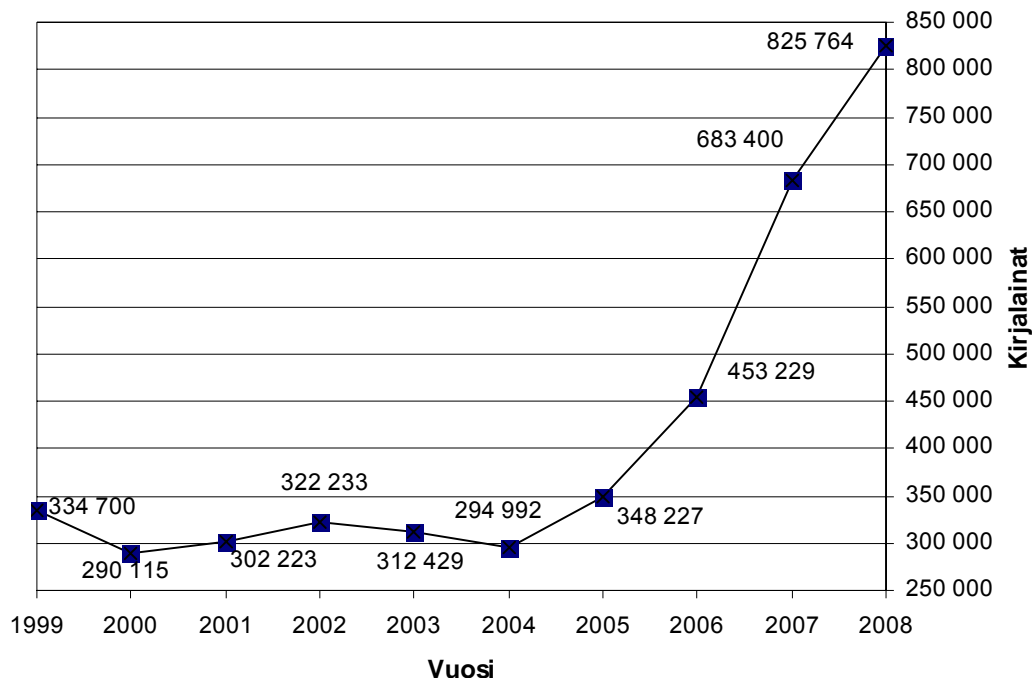
Vuosi	Äänikirjat	Elektroniset kirjat	Pistekirjat	Kaikki yhteensä
2008	809 824	9 036	6 904	825 764
2007	666 667	11 181	5 552	683 400
2006	434 133	12 982	6 114	453 229
2005	328 793	13 123	6 311	348 227
07/08	21 %	-19 %	24 %	21 %

Lainatut ja myydyt oppikirjat aineistolajeittain

	Äänikirjat		Elektroniset kirjat		Pistekirjat		Yhteensä
	Lainaus	Myynti	Lainaus	Myynti	Lainaus	Myynti	
2008	2540	2551	100	490	4	565	6250
2007	1627	1491	51	466	32	503	4 170
2006	1651	1158	46	320	27	466	3 668
2005	3078	-	52	317	30	476	3 953
07/08	56 %	71 %	96 %	5 %	-88 %	12 %	50 %

¹⁾ Yksikkönä on kirja

Vertailukelpoiseksi oikaistu kauno- ja tietokirjallisuuden lainojen palvelukehitys 1999–2008

Palveluiden käyttö on oikaistu vertailukelpoiseksi vuoden 2004 pohjalta, jolta tilastotiedot ovat kummallakin tilastointitavalla. Virhemarginaali on + - 3 %.

Kirjahankinnat kirjakokoelmaan 2008

Kauno- ja tietokirjallisuus Uusia nimekkeitä		Ääni- kirjat	Yhdis- telmä kirjat	Piste- kirjat ja -nuotit	Luetaan yhdessä kirjat	Kosket- telu- kirjat	Verkko- kirjat
Suomenkielinen kirjallisuus		833	18	240	41	52	238
Ruotsin- ja vieras- kielinen kirjallisuus		333	2	33	4	9	32
Yhteensä	2008	1 166	20	273	45	61	270
	2007	1 046	2	240	39	24	236
	2006	1 055	3	292	14	19	333
	2005	1 076	2	208	61	15	291
	2004	1 083	1	262	26	53	84
	2003	1 039	0	212	16	46	81
	2002	1 178	0	194	29	23	83
	2001	1 242	0	300	28	10	89
	2000	1 260	0	328	10	8	81
	1999	1 138	0	190	10	10	83
Muutos 2007/2008		11 %		14 %	15 %	154 %	14 %

Hankintapaikan mukaan

(nimekettä)	Suomen- kieliset äänikirjat	Ruotsin- ja vieraskiel. äänikirjat	Piste- aineistot	Verkko- kirjat
Ulkopuoliset äänittämöt	591	127	0	0
Kirjaston tuotantoyksiköt	258	57	318	270
Kaupalliset markkinat/ vaihdot/lahjoitukset	2	151	61	0
Yhteensä	851	335	379	270

Kirjakokoelma 31.12.2008 – kauno- ja tietokirjallisuus

	2 008	2 007	2006	2005
	Nimekkeitä	Nimekkeitä	Nimekkeitä	Nimekkeitä
Äänikirjat	22 660	37 100	33 581	27 891
suomenkieliset				
- analogiset äänikirjat	0	14 522	18 411	18 306
- digitaaliset äänikirjat	16 895	11 456	4 688	773
ruotsin- ja vieraskieliset				
- analogiset äänikirjat	0	6 780	7 959	7 921
- digitaaliset äänikirjat	5 765	4 342	2 523	891
Yhdistelmäkirjat	28	8	6	3
suomenkieliset	25	7	5	3
ruotsinkieliset	3	1	1	0
Pistekirjat	5 659	5 556	5 367	5 536
suomenkieliset	5 214	5 107	4 898	4 855
ruotsin- ja vieraskieliset	445	449	469	681
Pistenuotit	378	561	559	275
suomenkieliset	270	405	403	179
ruotsin- ja vieraskieliset	108	156	156	96
Luetaan yhdessä -kirjat	543	493	453	524
suomenkieliset	549	442	416	487
ruotsin- ja vieraskieliset	46	51	37	37
Koskettelukirjat	595	490	466	447
suomenkieliset	549	471	451	432
ruotsin- ja vieraskieliset	46	19	15	15
E-kirjat (verkkokirjat)	1 707	1 437	1 202	869
suomenkieliset	1 621	1 383	1 167	847
ruotsin- ja vieraskieliset	86	54	35	22
Yhteensä	31 570	45 645	41 634	35 542

Analogiset äänikirjat poistettu kokoelmasta 1.1.2008

Kirjakokoelma 31.12.2008 – oppikirjat

	Myyntikokoelma				Lainakokoelma			
	Nimekkeitä				Nimekkeitä			
	2008	2007	2006	2005	2008	2007	2006	2005
Äänikirjat	769	706	1 015	1 418	1 985	3 948	3 731	3 610
- analogiset äänikirjat	-	-	500	1 125	-	3 279	3 295	3 313
- digitaaliset äänikirjat	767	706	515	293	1 953	669	436	297
- yhdistelmäkirjat	2	-	-	-	32	-	-	-
Pistekirjat	1 112	2 125	1 963	1 811	-	346	342	322
E-kirjat	627	1 021	867	765	408	335	284	243
E-kirjan kuvaliitteet	106	-	-	-	-	-	-	-
Yhteensä	2 614	3 852	3 845	3 994	2 393	4 629	4 357	4 175

Kirjakokoelman kehittyminen 1999–2004 ¹⁾

	Äänikirjat		Pistekirjat		Elektroniset kirjat	Yhteensä
	Nimekkeitä	Kappaleita	Nimekkeitä	Kappaleita	Nimekkeitä	nimekkeitä
2004	29 932	131 142	6 266	6 915	578	36 776
2003	28 333	116 684	5 960	6 648	494	34 787
2002	26 571	149 490	5 731	6 568	413	32 715
2001	25 370	145 221	5 672	6 528	330	31 372
2000	23 970	136 544	5 594	6 657	241	29 805
1999	22 703	133 298	5 455	6 167	160	28 318

¹⁾ Luvuissa ovat mukana sekä kauno- ja tietokirjallisuus- että oppikirjanimekkeet. Pistekirjanimekkeet sisältävät vain pistekirjat.

Digitaalisen Daisy-kokoelman lisäykset 2005–2008

Kauno- ja tietokirjallisuus

	2 008	2 007	2006	2005	Muutos
	Nimekkeitä	Nimekkeitä	Nimekkeitä	Nimekkeitä	07/08
Digitoinnit	4 737	6 553	3 036	1 184	-28 %
Uudet äänitykset	1 186	1 048	1 058	961	13 %
Ostot / vaihdot / lahjat	959	986	1 200	789	-3 %
Yhteensä	6 882	8 587	5 294	2 934	-20 %

Oppikirjat

	2008	2007	2006	2005	Muutos
	Nimekkeitä	Nimekkeitä	Nimekkeitä	Nimekkeitä	07/08
Digitoinnit 1)	1 133	82	152	0	
Uudet äänitykset					
- äänikirjat	247	305	212	291	-19 %
- yhdistelmäkirjat	34				
Ostot /vaihdot/ lahjat	-	-	-	-	
Yhteensä	1 414	387	364	291	265 %

¹⁾ Celiassa digitoitu 41 nimekettä ja alihankkijalla 1 092 nimekettä vuonna 2008

Kirjaston oma kirjatuntuo 2008

	Oppikirjat	Kauno- ja tietokirjallisuus	Koe- ja monistemateriaalit	Yhteensä	Muutos 2007-2008
Pistekirjat - nimekkeitä	165	284	89	537	31 %
Elektroniset kirjat - nimekkeitä	177	258	21-	456	20 %
Äänikirjat - nimekkeitä	247	249	-	496	-18 %
Yhdistelmäkirjat ¹⁾ - nimekkeitä	34	2	-	36	
Nimekkeet yhteensä	622	793	89	1 525	9 %

¹⁾ luonnollinen puhe- ja koneääni

Oppikirjoja valmiina kuunneltaviksi. (Kuva: Anna Huovinen)

Kirjatuotanto 1999–2008 ¹⁾

Vuosi	Äänitettyjä nimekkeitä suomenkieliset	Äänitettyjä nimekkeitä ruotsin- ja vieraskieliset	Äänitettyjä nimekkeitä yhteensä	Valm. pistekirjanimekkeitä ²⁾	Valmistettuja elektronisia kirjanimikkeitä	Valm. nimekkeitä yhteensä
2008	849	184	1 033	284	258	1 575
2007	767	139	906	212	221	1 339
2006	735	114	849	265	336	1 450
2005	714	83	797	202	296	1 295
2004	679	62	741	248	80	1 069
2003	686	101	787	229	80	1 096
2002	697	87	784	206	81	1 071
2001	766	100	866	307	92	1 265
2000	780	110	890	290	81	1 260
1999	660	100	760	200	83	1 040
-99/-08	29 %	84 %	36 %	42 %	211 %	51 %

Oppikirjat

Vuosi	Äänitettyjä nimekkeitä	Valm. pistekirjanimekkeitä	Valm. elektr.kirjanimekkeitä	Valm. oppikirjanimekkeitä yht.
2008	280	165	177	622
2007	305	166	159	630
2006	212	168	150	530
2005	291	180	150	621
2004	173	137	172	482
2003	203	183	111	497
2002	220	192	128	540
2001	228	172	105	505
2000	135	160	83	380
1999	240	160	99	500
-99/-08	17 %	3 %	79 %	24 %

¹⁾ Tilasto ei sisällä markkinoilta valmiina ostettuja tai lahjoituksina/vaihtoina saatuja ääni- ja pistekirjoja.

²⁾ Lisäksi vuonna 2008 on tehty 45 luetaan yhdessä -kirjaa